

Op te bergen
in de band van
12 november 2008

*de leden van de commissie wordt
verzocht hun eventuele opmerkingen
binnen acht dagen na ontvangst aan
de commissiegriffier mede te delen.*

Verslag

---

van de vergadering van de Statencommissie Omgevingsbeleid

---

gehouden op 15 oktober 2008

INHOUD

Opening	3
Vaststelling van de agenda	3
Verslag vergadering 10 september 2008 en de lijst van toezeggingen	3
Ingekomen stukken	4
Rondvraag	4
Reconstructie aansluiting Ees op N34	6
Duurzame bollenteelt in Drenthe	13
Regio Groningen-Assen 2030: Notitie jaarstukken en Jaarrekening 2007	19
Statenstuk 2008-350, Drentse bussen op groengas	22
Statenstuk 2008-349, Begroting 2009	34
Mededelingen	43
Sluiting	43
Toezeggingen	44

Aanwezig:

mevrouw J.M. Pannekoek-van Toor (voorzitter)
J.J. Baltés (VVD)
J.A. van Berkum (ChristenUnie)
W. Boer (PvdA)
L. Bomhof (VVD)
mevrouw K.J. Datema-Klöppling (SP)
K.R. Dijkstra (PvdA)
R. Fokkens (PvdA)
H.R. Hornstra (PvdA)
J. Langenkamp (GroenLinks)
K. Kuipers (GroenLinks)
J.H. Lammers (CDA)
T.S. Medemblik (ChristenUnie)
A.G.H. Peters (CDA)
mevrouw G. Seinen (CDA)
J. Slagter (PvdA, voorzitter)
A. Timmerman (VVD)
R. Westerhof (SP)
Th.J. Wijbenga (CDA)

Voorts aanwezig:

J.H. Bats (VVD, gedeputeerde)
mevrouw A. Haarsma (PvdA, gedeputeerde)
mevrouw T. Klip-Martin (VVD, gedeputeerde)
R.W. Munniksma (PvdA, gedeputeerde)
mevrouw J. Stapert (commissiegriffier)

1. Opening

De VOORZITTER opent de vergadering

2. Vaststelling van de agenda

De agenda wordt conform ontwerp goedgekeurd en vastgesteld.

3. Verslag vergadering 10 september 2008 en de lijst van toezeggingen

De VOORZITTER wijst erop dat toezegging nummer 6 in de lijst kan worden afgevinkt omdat daaraan is voldaan.

De heer WESTERHOF herinnert mevrouw Klip aan toezegging nummer 4.

Mevrouw KLIP antwoordt dat zij de vorige keer heeft toegezegd dat dit zou worden toegezonden aan de leden van de commissie, maar dat is nog niet gebeurd. Als het goed is wordt dit komende week verzonden, zodat deze toezegging alsnog kan worden afgevinkt. Zij verontschuldigt zich voor het feit dat dit nog niet is gebeurd.

De heer BOMHOF merkt op dat bij toezegging 7 staat dat de vraag over het Centraal Meldpunt Milieuklachten is beantwoord, maar dat is niet het geval. Tot op heden is die vraag niet beantwoord.

De VOORZITTER antwoordt dat de commissiegriffier de vraag per mail aan gedeputeerde Baas heeft doorgegeven, dus er zal worden gekeken of de vraag op dit moment al is beantwoord.

Het verslag van de vergadering van 10 september 2008 wordt conform ontwerp goedgekeurd en vastgesteld.

4. Ingekomen stukken

De heer SLAGTER vraagt of het onderwerp A2, het managementcontract wegen en kanalen, de volgende keer op de agenda van de commissie kan worden gezet.

De COMMISSIE stemt hiermee in.

5. Rondvraag

De heer LAMMERS wijst erop dat sinds 2001 het convenant in het kader van de Bestuursovereenkomst Landelijke Ontwikkeling Windenergie (BLOW) bestaat waarin is overeengekomen dat in Nederland in 2010 1500 megawatt windvermogen dient te zijn opgesteld, waarvan 15 megawatt in Drenthe. Het oog viel in eerste instantie op een defensieterrein in Coevorden. Deze commissie heeft in de vergadering van 13 juni 2007 statenbreed aangegeven dat voor het realiseren van de ambities naar locaties moest worden gezocht en bovendien was er overeenstemming over een toename van het op te stellen vermogen, namelijk een verdubbeling. Het college heeft hierover nagedacht en op vragen van de heer Langenkamp geantwoord dat het college erachter aan zou gaan. Wat is de huidige stand van zaken? Welke locatie heeft de zoektocht tot nu toe opgeleverd? Welk vermogen kan er op deze locaties in totaal worden gerealiseerd? Hoe moet Drenthe voldoen aan de doelstellingen van duurzame energie nu het met de biobrandstoffen ook al tegen lijkt te gaan zitten? Moet er dan niet met iets meer ambitie achter het realiseren van de doelstellingen van BLOW worden aan gezeten? Op welke manier kan het vermogen ook aan het elektriciteitsnet worden geleverd? Gaat het college met volle energie achter windenergie – een statenbrede wens van destijds – staan? Kan de commissie wat frequenter op de hoogte van de vorderingen worden gehouden? Kan er worden samengewerkt aan de, weliswaar beperkte, windkracht van Drenthe? Hoe kijken de andere fracties tegen de geboekte vooruitgang tot nu toe aan en hoe moet deze provincie daarmee verder?

Mevrouw HAARSMA antwoordt dat dit college veel ambitie heeft als het gaat om windenergie. Tijdens de vergadering over de Voorjaarsnota is door spreekster en gedeputeerde Klip aangegeven dat er een gesprek was geregeld met de gemeente Emmen en dat er ambtelijke voorverkenningen zijn gedaan. Eind augustus heeft dat gesprek plaatsgevonden. Er is afgesproken dat de gemeente Emmen welwillend staat tegenover het plan om samen met de provincie te kijken wat de mogelijkheden binnen de regio Emmen zijn. Gezamenlijk is afgesproken dat er een onderzoek zal worden gestart en het bureau dat dit gaat uitvoeren wordt vrijdag aanstaande geselecteerd. Eind november is daar hopelijk iets meer duidelijkheid over, dus er wordt volop aan gewerkt. Als het gaat om de locaties waar het vermogen dient te worden gerealiseerd, kan spreekster nog niet aangeven waar en hoe dat gaat gebeuren. Er wordt

gekeken naar het rendement, maar er wordt ook gekeken waar het ruimtelijk zo goed mogelijk kan worden ingepast. Ten aanzien van het BLOW-akkoord merkt zij op dat het college in 2020 zeker aan het BLOW-akkoord meent te moeten voldoen. Dat is ook in IPO-verband en in de richting van het ministerie van VROM afgesproken. Het probleem in Coevorden, waar 15 megawatt zou moeten worden gerealiseerd, is dat er in eerste aanleg een bouwvergunning is verleend door de gemeente, maar de aangrenzende bedrijven in Duitsland en de gemeente Emlichheim hebben bezwaren ingediend en dat heeft ertoe geleid dat Defensie heeft gezegd dat één windturbine die grenst aan Duitsland niet zal worden geaccommodeerd en dat betekent dat geen 15 maar 10 megawatt kan worden geaccommodeerd in Coevorden. Dat heeft er weer toe geleid dat gekeken wordt om aan de andere kant van het militair complex alsnog twee andere windturbines te plaatsen, zodat toch aan die 15 megawatt wordt voldaan.

De heer HORNSTRA vindt het antwoord van het college wel duidelijk, maar de achtergrond van de door de heer Lammers gestelde vragen is eigenlijk dat de commissie het gevoel heeft aan het lijntje te worden gehouden en dat er niet gebeurt wat er is afgesproken. Indien de gedeputeerde zegt hierop in de vergadering in december terug te zullen komen, dan is dat de eerste keer dat er een duidelijke toezegging is gedaan.

Mevrouw HAARSMA heeft toegezegd dat begin december dit rapport is afgerond. Dan zal de zaak moeten worden geanalyseerd en vervolgens zal er met de gemeente Emmen moeten worden gesproken. December is een korte maand, dus in januari zal er uitsluitsel zijn over de bevindingen van dat onderzoek.

De heer BOMHOF hoopt dat het college deze zaak met gezwinde spoed afhandelt.

De heer LANGENKAMP heeft de gedeputeerde horen spreken over het terrein naast Defensie. Hij vraagt of het daar gaat om het oude plan Vlieg huis van NUON.

Mevrouw HAARSMA weet niet wat precies van wie is, maar het is aan de andere kant van het magazijncomplex van Defensie.

De heer LAMMERS wil iets meer duidelijkheid over wat er in het rapport komt te staan en wat de status is van het geheel. Wanneer verwacht de gedeputeerde dat bekend is wat precies de locaties voor de windmolens zullen zijn?

Mevrouw HAARSMA antwoordt dat er een gezamenlijk onderzoek met de gemeente Emmen komt. Daar is sprake van bepaalde zoekgebieden en voorwaarden waaraan dient te worden voldaan. Een dergelijk onderzoek is al eens eerder in dit huis gebeurd en dit onderzoek zal er dan ook bij worden betrokken. Het onderzoek zal door een extern bureau worden verricht en verder kan zij er eigenlijk niet veel meer over zeggen. In januari 2009 krijgt de commissie van dit college de stand van zaken te horen en waar eventueel nieuwe windturbines kunnen worden geaccordeerd.

De heer LANGENKAMP merkt op dat tijdens de vorige commissievergadering uitgebeid is gesproken over megastallen en de indruk was dat alle partijen in de staten tegen uitbreiding ervan zijn. Het lijkt erop dat in enkele gemeenten ontwikkelingen gaande zijn die anders doen vermoeden. Is het college bereid om in overleg met de gemeenten in Drenthe een convenant op te stellen op dit gebied?

Mevrouw HAARSMA merkt op dat dit college met de nodige spoed aan het werk gaat. De heer Munniksmas en spreekster hebben inmiddels een gesprek gehad met de gemeente Westerveld betreffende het bestemmingsplan en de uitbreiding van bestaande bedrijven daar. Met de gemeente Westerveld is afgesproken dat het bestemmingsplan wordt teruggenomen, omdat er onvoldoende onderbouwning aanwezig was. Vervolgens is er een time-out afgesproken en die is bedoeld om met de overige gemeentebesturen in gesprek te gaan en met elkaar van gedachten te wisselen betreffende de

uitbreidingen en de megastallen. In de tussenliggende periode is een brief gestuurd aan alle gemeenten om een inventarisatie te doen over wat, waar en hoe en of er iets op dit terrein speelt in de gemeente. Hierover zullen de gemeenten en het college met elkaar in gesprek gaan. Dit is de stand van zaken vier weken geleden.

Mevrouw SEINEN merkt op dat in het voorjaar de begroting voor 2009 van het OV-bureau aan bod is geweest. Daarin was sprake van het meerjarenexploitatieplan dat loopt tot 2020. Daar werd ook gemeld dat de ambities van het OV-bureau niet alle kunnen worden waargemaakt als er niet meer middelen komen. Colleges zijn daarover schriftelijk geïnformeerd. Is er al wat meer duidelijkheid over middelen en mogelijke oplossingsrichtingen?

De heer SLAGTER heeft gisteren gelezen dat er middelen zijn vervluchtigd bij het OV-bureau en bij de regiovisie. In hoeverre is een nieuwe begroting nodig, zowel op jaar- als op meerjarenbasis, gezien de stand van zaken met betrekking tot de tekorten die er nu bij gemeenten zijn?

De heer BATS antwoordt dat er nog geen tekorten bij het OV-bureau zijn, want tot gisteren was er zelfs sprake van een fors overschot in 2009 dat wordt ingezet voor de bestedingen in 2009 en later. Voor de meerjarige exploitatie zal voor de periode na 2009 worden aangeklopt bij de commissie in de maand april 2009, zodat dit kan worden meegenomen. Er is dus geen sprake van een tekort, want daar is pas sprake van als de ambities heel hoog worden gelegd. Daarover moet indringend met de commissie worden gediscussieerd.

De heer MUNNIKSMA merkt op dat de gevolgen van de kredietcrisis voor een deel ook terecht komen in Drenthe. Dit is een goed onderwerp om in de Statencommissie BFE te bespreken.

Hij wijst erop dat het college gisteren tegelijkertijd met de commissie op de hoogte is gesteld van deze problematiek en hij wil op dit moment dan ook nog niet zo hard lopen dat er in positieve of negatieve zin consequenties worden verbonden aan wat er nu gebeurt. Er moet worden geprobeerd de schade zoveel mogelijk te beperken en daartoe moet ook Groningen worden aangespoord en pas daarna wil hij kijken welke gevolgen dit heeft voor de verschillende gemeenschappelijke regelingen die aan de orde zijn, maar gelet op de aard van het geld is het niet het huishoudgeld van vandaag dat ter discussie stond.

De heer DIJKSTRA heeft in de laatste commissievergadering vragen gesteld over de mbo-ov-studentenkaart. Hij heeft daarover geen informatie van de zijde van het college ontvangen. Wat is nu de werkelijke stand van zaken en kan de gedeputeerde daarin een toezegging doen?

De heer BATS antwoordt dat dinsdag positief is besloten over de notitie die toen voorlag over het plan dat deze week aan de commissie wordt aangereikt. Wellicht ligt het nu al in de brievenbus van de commissieleden. Er ligt een concreet plan dat ook de verbinding legt naar het voorstel van het kabinet.

6. Brief van gedeputeerde staten over de reconstructie aansluiting Ees op de N34

Mevrouw SEINEN wijst erop dat in februari 2008 de gedeputeerde is gevraagd om met de bewoners van Ees in gesprek te gaan over de alternatieven die voorlagen. Het CDA heeft erop aangedrongen de gevolgen van de alternatieve plannen helder te communiceren en oog te hebben voor de maatregelen die in dit gebied moeten worden genomen. Op 8 september 2008 had spreekster een voortvarend optreden van het college verwacht, maar het tegenovergestelde was het geval. De angsten en zorgen van de bewoners konden niet worden weggenomen. Vragen als hoe het met de afwikkeling van het verkeer richting Borger zit, hoe de ongelijkvloerse kruising bij Exloo eruit gaat zien, of kinderen veilig naar school kunnen, waar de parallelroute langs de N34 komt en de gevolgen voor de natuur in het gebied, konden niet worden beantwoord. Het is geen wonder dat er geen communicatie met de bevolking op gang kwam. Natuurlijk wordt dan vastgehouden aan op- en afritten. Als dit een voorbeeld moet zijn van hoe het college wil communiceren met de burgers, dan wordt het het CDA wel erg gemakkelijk gemaakt om

oppositie te voeren. Voor de burgers van Ees is de besluitvorming volkomen ondoorzichtig. Uit voorliggend statenstuk wordt duidelijk dat de keuze voor de locaties waar op- en afritten worden gerealiseerd, arbitrair tot stand is gekomen. Nu blijkt dat er ooit wel plannen zijn geweest om bij Ees op- en afritten te realiseren, maar deze zijn in 2006 of eerder geschrapt. Daar zijn de op- en afritten bij Exloo voor in de plaats gekomen. Hoe kunnen de statenleden tot een juiste afweging komen als zij het totaalplaatje van dit gebied niet kennen? Zij vraagt het college te antwoorden op de volgende vragen: Wat zijn de criteria die gelden voor de aanleg van een stroomweg als de N34? Welke ruimte is er nog voor bewoners om zaken te beïnvloeden? Ligt alles al vast in convenanten en besluiten en hebben de bewoners de voorstelling van het college slechts te accepteren? De gedeputeerde gaf in Ees aan dat het een democratisch proces is, maar wat is er democratisch in dezen? Kan het ook zo zijn dat Exloo wordt ingeleverd ten faveure van Ees?

De heer WESTERHOF wijst erop dat vanmorgen in het Dagblad van het Noorden een artikel stond over drie ondernemers in Ees die aangeven dat zij zonder aansluiting op de N34 naar hun grootje gaan. Het gaat hier onder anderen over de herberg in Eesergroen en de Zeven Heuveltjes. Deze bedrijven hebben de afgelopen jaren gigantische investeringen gedaan om up-to-date te blijven. Ondernemers dreigen dus al met beëindiging van bedrijfsactiviteiten omdat zij het niet zien zitten dat zij onder deze omstandigheden moeten voortmodderen. Over de afslag op de N34 wordt al sinds februari 2008 gesproken en het is frappant dat van alle kunstwerken die in dit traject zijn opgenomen, dit kunstwerk een pijn dossier moet worden. Hij wijt dit vooral aan de halsstarrigheid van gedeputeerde Bats omdat hij elke discussie met de bevolking afhoudt. Hij wil wel met de bevolking praten maar dan alleen over zijn varianten, terwijl de bevolking iets totaal anders wenst. Dat vindt spreker schizofreen gedrag, want in coalitieakkoord, jaarverslag, Voorjaarsnota en in de begroting staat uitvoerig vermeld dat het college met burgers en ondernemingen in gesprek wil gaan om samen plannen te ontwikkelen en samen die ontwikkelingen bespreekbaar te maken en met de bevolking in discussie te gaan. Met betrekking tot dit punt ziet spreker daar helemaal niets van terug. Vervolgens heeft spreker naar aanleiding van de opmerking van de gedeputeerde dat er een democratisch besluit was genomen dat er bij Ees een tunneltje komt zonder op- en afritten, vragen gesteld. Het is inderdaad gelukt om dit democratisch besluit van de raad van Borger-Odoorn boven tafel te krijgen. De heer Bats moet heel diep graven om dit besluit in 2003 te kunnen traceren en de tussenliggende wethouders hielden er heel andere meningen op na. De meesten gingen er vanuit dat er wel op- en afritten zouden komen, dus kennelijk kent de gemeente Borger-Odoorn ook haar eigen geschriften niet goed en verder verwijst spreker naar statenstuk 267 van 2006. Het vreemde is dat het exemplaar van statenstuk 267 dat spreker zelf heeft uitgeprint, afwijkt van het exemplaar dat hij van de griffie heeft gekregen namens het college. Die exemplaren zijn totaal verschillend van inhoud. Op de eerste paar pagina's staat het traject omschreven van Gieten tot Ees en daar zijn ook de kunstwerken genoemd, behalve die van Ees. Het andere traject loopt van Ees naar de Overijsselse grens en daar staat ook niets over Ees in genoemd. In de door spreker uitgeprinte versie komt Ees niet voor. Achter de versie die spreker via de griffie heeft ontvangen, zit een document dat kennelijk versie twaalf is. Daar staat op pagina 4 dat voor Ees in 2008 € 3,5 miljoen is uitgetrokken, maar verder geen enkele omschrijving, terwijl bovenaan pagina 6 wordt gesproken over een tunnel bij Ees. Hoe kan het dat de gedeputeerde statenstuk 267 aanvoert als statenstuk waarin een democratisch beleid is terug te vinden, terwijl spreker dit niet in de nota terug kan vinden?

De heer SLAGTER heeft van de gedeputeerde een opsomming gekregen van gegevens die al bekend zijn. De patstelling blijft bestaan, terwijl het hier om een uitvoeringszaak gaat die de staten bij het college hebben neergelegd. Toch moeten de staten daar steeds weer een standpunt over innemen, terwijl het gewoon een kwestie is van kijken wat het beste is voor een deel van de weg. Doorstroming en veiligheid moeten hierbij voorop blijven staan en in dat kader moet de oplossing worden gevonden. De schaal tussen Borger, Ees en Exloo is aan de kleine kant om daar nog weer van alles te gaan bewerkstelligen. Deze patstelling moet door het college worden doorbroken door twee opties uit te werken, te weten de optie Schaapstreek en de optie van de verdieping aan de Schoolstraat. Daarin moet de gehele omgeving worden meegenomen en dat geven ook de bewoners van dit gebied aan. Er moet dus worden ge-

keken wat een oplossing kost en deze moeten onderling worden vergeleken door de bevolking. In de hele discussie vindt spreker de situatie rondom de school erg zwak belicht en het is onbegrijpelijk dat dit aspect niet meer gewicht krijgt in deze hele discussie. Bij wat de bevolking kennelijk wil kunnen veel argumenten worden bedacht, maar er kunnen ook veel argumenten tegenover worden gesteld. Weliswaar kan de conclusie zijn dat op- en afritten heel erg door de bevolking worden gewenst, maar alles overziende zou de provincie beter voor een andere optie kunnen kiezen namelijk het uitwerken van twee opties waaruit in overleg met de bewoners het beste kunnen kiezen.

De heer BALTES merkt op dat vanaf het begin van deze discussie het vergroten van de verkeersveiligheid in en om Ees en rondom de N34 het belangrijkste is en uit de stukken in het dossier blijkt dat zowel bij de gemeenten als bij de provincie Overijssel hiermee bewust is omgegaan. Tot nu toe is die lijn door de VVD ook steeds ondersteund. Op dit moment lijkt het daar niet meer over te gaan, en de veiligheid bij de school is nog nauwelijks onderwerp van gesprek. Kennelijk gaat het alleen nog om het hebben van een op- en afrit. In de vorige commissievergadering heeft de commissie het college om schriftelijke informatie verzocht en specifiek in te gaan op het aspect van die verkeersveiligheid. Is deze op dit moment nog wel in voldoende mate gegarandeerd?

Mevrouw SEINEN vraagt of de heer Baltés het zorgvuldig vindt dat bewoners mee doen aan een enquête, maar als het gaat om terugkoppeling naar de bewoners, zij niet worden geïnformeerd over eventuele gevolgen van hun keuze?

De heer BALTES antwoordt dat naar de aspecten die van belang zijn voldoende is gekeken. Op hoofdzaken zijn de consequenties zeker voldoende bekend bij de bewoners.

Mevrouw SEINEN merkt op dat uit de stukken iets anders blijkt en dat heel veel zaken waar bewoners zich zorgen over maken, zoals de afwikkeling van verkeer richting Borger, de veiligheid van de kinderen en landbouwverkeer, in het voorliggende stuk wel aandacht wordt besteed.

De heer BALTES antwoordt dat dit wel klopt. Het is op dit moment wel erg druk bij Borger en ook als bij Ees niets verandert dan moet er worden gestudeerd op een oplossing. Dat gebeurt nu al en stel dat de op- en afritten bij Ees weggaan, dan zal dit natuurlijk enige consequentie hebben voor het verkeer in de richting van Borger, maar dat is niet van zodanige omvang dat daardoor het probleem bij Borger plotseling veel groter wordt.

Mevrouw SEINEN merkt op dat wanneer er draagvlak moet zijn bij de bewoners voor het niet realiseren van op- en afritten bij Ees, dan moet het totaalplaatje bekend zijn en schiet er niemand iets mee op als er alleen maar wordt ingezoomd op de verschillende alternatieven die er voorliggen.

De heer BALTES antwoordt dat dit op zich klopt, maar hij is ook bij de avond geweest die in Ees is gehouden en daar is ook over deze materie en over verkeersstromen gesproken. Spreker heeft zelf ook nog navraag gedaan en daaruit blijkt naar zijn mening dat er wel een probleem is, maar dat probleem is niet ineens vele malen groter als de op- en afritten bij Ees er niet meer zijn. Het is jammer dat er door het college niet verder is ingegaan op de garanties rondom de verkeersveiligheid. Naar zijn mening is er geen sprake van nieuwe feiten en Ees en omgeving blijven dan ook in de nieuwe variant goed bereikbaar. Er is aandacht voor de problematiek in en rondom Borger en er wordt daar ook aan een oplossing gewerkt. De verdiepte ligging onder de Schoolstraat is door het college uitgewerkt. Dat is wat hem betreft een aantrekkelijke optie en spreker ziet graag dat deze optie en de optie bij de Schaapstreek verder worden uitgewerkt en opnieuw worden voorgelegd aan de bevolking.

De heer LANGENKAMP is nog steeds verbaasd over deze gang van zaken. Dit is namelijk een uitvoeringskwestie en normaal gesproken sturen de staten het college op pad en het college lost dit dan op. Kennelijk willen het college van gedeputeerde staten en het college van burgemeester en wethouders

hier iets anders dan een deel van de bevolking. Wat moeten de staten daar nu mee? Er kan op in worden gegaan door toch zelf met een voorstel te komen, zoals de heer Slagter heeft gedaan. Is het college bereid om het beleid dat hierachter zit en dat is verwoord in Duurzaam veilig, ter discussie te stellen? In dat beleid is aangegeven dat op- en afritten de verkeersveiligheid niet ten goede komen, maar dat beleid is tien jaar geleden vastgesteld en is in een aantal gevallen niet heilig. Indien het college die stap kan maken, dan kan er over worden nagedacht om hier wel op- en afritten te realiseren. Dan heeft het college de commissie weer nodig, want dan wordt er ander beleid gevoerd en dat is dan niet alleen in Ees het geval, maar ook op meerdere plaatsen. De vraag is dan hoe één of twee extra ongevallen per jaar opwegen tegen iets als leefbaarheid en veiligheid op een andere plaats, namelijk in het dorp. GroenLinks zou die fundamentele discussie nog wel eens met het college willen voeren, maar dan niet alleen aan de hand van dit ene voorbeeld.

De heer MEDEMBLIK vraagt of de heer Langenkamp de vraag wat er bij Ees moet gebeuren opnieuw ter discussie wil stellen in de staten.

De heer LANGENKAMP vraagt de gedeputeerde of hij bereid is het beleid ten aanzien van Duurzaam veilig, waarin is vastgesteld dat er geen op- en afritten moeten komen omdat deze de verkeersveiligheid niet ten goede komen en dat tien jaar geleden is vastgesteld, ter discussie wil stellen. Hij ziet nu dat dit problemen oplevert en die wil hij aanpakken. Een enkel geval zoals de op- en afritten bij Ees hoort in de commissie niet te worden behandeld, want hij wil in zijn algemeenheid een oplossing voor deze problemen. Op grond van het door de staten vastgestelde beleid moet het college zorgen dat dit voor elkaar komt.

De heer MEDEMBLIK merkt op dat de staten het beleid dienen vast te stellen en dat betekent dan ook dat niet aan de gedeputeerde moet worden gevraagd om het beleid ter discussie te stellen, want dat moeten de staten zelf doen indien dat gewenst is.

De heer LANGENKAMP is het daar niet mee eens. Indien gedeputeerde Bats bereid is de discussie over het beleid in de commissie aan te gaan, dan kan er worden gekeken of er een oplossing is en hebben de staten weer de rol die zij behoren te vervullen, namelijk het vaststellen van de beleidskaders waarbinnen de gedeputeerde het beleid uitvoert.

De heer MEDEMBLIUK vraagt of de heer Langenkamp dan het bestaande beleid dat door de staten is vastgesteld, ter discussie wil stellen.

De heer LANGENKAMP antwoordt bevestigend. Indien het beleid opnieuw ter discussie wordt gesteld kan er pas een oplossing komen in dit soort gevallen in het algemeen en niet alleen maar in Ees.

De heer SLAGTER merkt op dat de staten het beleid hebben vastgesteld en de uitvoering in handen van het college hebben gelegd. De maatschappij zit alleen wat anders in elkaar, want er komt druk van onderop en dan moeten de staten er ineens weer iets van vinden en is het niet alleen meer een uitvoeringskwestie. Spreker heeft er helemaal geen verstand van of het verkeer nu vast komt te zitten bij Borger of niet. Om daar iets van te vinden laat hij graag over aan de mensen die er verstand van hebben. De overheid moet een keer een knoop doorhakken en een keuze maken, ook al leidt dat ertoe dat een groot deel van de bevolking van Ees daar een nacht wat minder goed van slaapt.

Mevrouw SEINEN denkt dat de gedeputeerde ook zeker de knoop door moet hakken en wat haar betreft hoeft niet gelijk het hele beleid ter discussie te worden gesteld, maar wat wel van belang is welke criteria er worden gehanteerd indien een nieuwe stroomweg wordt aangelegd. Waar moet een dergelijke weg aan voldoen en wat voor gevolgen heeft het voor de plaatsen die daar aan liggen?

De heer MEDEMBLIK merkt ten aanzien van de brief van het college op dat dit ter uitvoering bij het college is neergelegd. Dat wordt tot nu toe in het hele proces goed opgepakt en dat het botst met wat de bevolking wil is vervelend, maar het is ten principale verkeerd om het dan iedere keer weer op de agenda van deze commissie te plaatsen en het ter discussie te stellen want daarmee worden veel mensen uit Ees op een verkeerd been gezet. Het is vastgesteld dat het college een aantal voorkeuren neerlegt en die dienen goed te worden gecommuniceerd met de bevolking.

De heer BATS antwoordt dat het een uitvoeringskwestie betreft waar dit college al een knoop over had doorgehakt en die knoop zal spreker vandaag bevestigen naast een aantal andere knopen. Dat betekent dat er door zal worden gegaan in dit traject en dat het college in overleg met de bevolking twee varianten zal uitwerken. Die twee varianten worden aan de bevolking van Ees voorgelegd en zullen de commissie ter informatie worden toegezonden. Alle gevolgen van die twee varianten zullen in de argumentatie worden meegenomen. Indien mevrouw Seinen zegt dat het haar makkelijk wordt gemaakt om oppositie te voeren, dan vindt hij dat prima, want dat is ook de rol van de partij van mevrouw Seinen en dat mag wat hem betreft nog even zo blijven. Er liggen nu drie varianten op tafel, terwijl er aanvankelijk twee varianten op tafel lagen en niet de variant met op- en afritten. Ook de gemeente Borger-Odoorn heeft aangegeven, recentelijk nog in de laatste raadsvergadering, dat wat deze gemeente betreft die op- en afritten er zo snel mogelijk af moeten en dat gaat ook gebeuren. Wel heeft deze gemeente gevraagd om op korte termijn met hen in overleg te treden en te praten over hoe de situatie in zijn totaliteit rond die weg ten uitvoer wordt gebracht en ook met elkaar te praten over wat de gevolgen zijn voor de verkeersontsluiting in Borger zelf. Er ligt nog een aantal andere vragen open rondom de parallelweg en dergelijke en daar zal met de bevolking, maar ook met de gemeente Borger-Odoorn over worden gesproken. Een aantal vragen gaat vooral over de technische merites van dit dossier. Spreker zal mevrouw Seinen alle technische details toezenden van stroomwegen. Mevrouw Seinen kan daar dan een studie van maken en die informatie kan zij dan de komende jaren bij iedere discussie gebruiken. Die studies heeft het college ook gebruikt en die hebben als basis onder dit document gelegen. Mevrouw Seinen moet alleen wel willen lezen wat er in dit document staat en als het gaat om verkeersstromen en verkeersveiligheid, dan staat hier uitdrukkelijk in dat de situatie in Ees voor wat betreft de verkeersaantallen niet slechter wordt, maar zelfs beter. Vervolgens komt er een traject van studie en spreker heeft geaarzeld om daarbij het complete pakket bij de commissie neer te leggen, want de ambtelijke organisatie moet dan met al die scenario's op pad en zal de gemeente Borger-Odoorn lastig moeten worden gevallen met scenario's die er niet gaan komen. Die afslagen komen er namelijk niet op die plek in Ees, want dat legt de commissie hier in meerderheid neer en is ook de insteek van het college. Het artikel waar de heer Westerhof naar verwijst heeft spreker vanmorgen ook gelezen. De heer Westerhof verwijt spreker schizofreen gedrag, geeft aan dat dit het hoofdpijndossier van spreker is en verwijt spreker niet met de burgers in overleg te gaan. Daarnaast dicht de heer Westerhof wethouder Medendorp iets toe zonder dat hij daar nu op kan reageren en dat vindt spreker vervelend. Al die punten zijn onjuist en de beantwoording die op vragen van de heer Westerhof is gegeven is binnen de termijn gebeurd die daarvoor staat. Dat is gebeurd om zo snel mogelijk duidelijkheid te geven, zodat de heer Westerhof ook daar geen feestje van zou kunnen maken. Borger-Odoorn heeft een en ander vorige week bevestigd in de gemeenteraad en heeft spreker ook bestuurlijk aangegeven dat dit een goede stap is. Dat hebben overigens ook vele inwoners van Ees gedaan. De verkeersveiligheid rondom de school is in deze discussie helemaal niet meer aan de orde, terwijl de verkeersveiligheid aldaar juist van groot belang is voor al degenen, waaronder vele moeders, die minder goed ter been zijn en die over de N34 moeten. Deze mensen hebben er baat bij dat er een kwalitatief goede oplossing komt waarover al een besluit is genomen door het college en waar het college in alle stelligheid mee aan de slag zal gaan. De twee varianten die er op tafel worden gelegd zullen door het college in breder perspectief worden uitgewerkt, waarbij gekeken wordt naar de effecten voor Borger, maar ook naar de totale effecten voor andere afslagen tot aan Emmen. Dit wordt voor de totale weg opgepakt als een parallel traject, want er is geen ruimte meer om nog heel lang te wachten op de uitvoering. Die trajecten die te maken hebben met het niet meer ontsluiten van Ees middels deze afslagen, zullen op heel korte termijn worden uitgewerkt en die

zullen meermalen worden gecommuniceerd met de bevolking en dan kan er aan de slag worden gegaan.

TWEEDE TERMIJN

Mevrouw SEINEN heeft de veiligheid en de doorstroming altijd van belang gevonden, dus als het de bedoeling is om van de N34 een stroomweg te maken, dan vindt zij het belangrijk dat het college de inwoners uitlegt wat daarvan de consequenties zijn. Zij zit niet te wachten op een uitwisseling van al te technische details, maar vindt het wel belangrijk dat het college de burgers uitlegt wat er aan die weg gaat gebeuren en waarom het niet op drie kilometer onder een op- en afrit kan worden gerealiseerd.

De heer MEDEMBLIK vraagt of mevrouw Seinen op de hoogte is van de brief van 8 oktober 2008 met daarin informatie over de N34 bij Ees, want daarin staat per variant wat de voor- en nadelen zijn. Wat heeft mevrouw Seinen nog voor informatie nodig om een politiek oordeel te kunnen geven?

Mevrouw SEINEN wil haar vragen in eerste termijn niet allemaal herhalen, maar ook in het stuk staat dat het totaalbeeld nog niet kan worden gegeven omdat de afwikkeling van verkeer nog niet duidelijk is en haar is ook niet duidelijk waarom een parallelroute langs de westkant niet mogelijk is. Er zijn tal van opmerkingen die ook in Ees zijn gemaakt waar de bevolking nog geen antwoord op heeft gehad. Er kan wel op de alternatieven worden ingezoomd en gekeken hoe deze eruit zien, maar daarmee is nog geen antwoord gegeven op de vragen die spreekster in eerste termijn heeft gesteld en die ook leven bij de bewoners van Ees. Zij begrijpt dat de varianten Schoolstraat en Schaapstreek aan de bewoners zullen worden voorgelegd, plus de consequenties die dat met zich meebrengt. Dat is goed om te horen. De gedeputeerde gaf in Ees aan dat de besluitvorming het gevolg is van een democratisch proces. Waar zit dit democratisch proces precies in? Welke ruimte krijgen de bewoners nog en kunnen zij nog zaken beïnvloeden? Er worden nu op- en afritten bij Exloo gerealiseerd. De vraag is of dit nog kan worden omgedraaid met Ees.

De heer WESTERHOF lijkt het onzinnig om Ees uit te ruilen tegen Exloo, want dan wordt er weer een half jaar gediscussieerd over de kwestie Exloo. De N34 is voornamelijk zo druk vanwege het vele vrachtwagenverkeer en de gemiddelde snelheid is dus eerder tussen de 80 en 85 dan dat dit boven de 100 kilometer uit komt. In de notulen van de raad van Borger-Odoorn van maart 2008 geeft wethouder Medendorp aan dat er bij Ees op- en afritten komen. Die notulen zijn in april zonder commentaar vastgesteld door de raad. Spreker wijst dan toch op de kwaliteit van de communicatie die binnen die gemeente wordt gehanteerd. Ten aanzien van document 267 is het hem tot nu toe niet duidelijk op grond waarvan er sprake is van democratische besluitvorming over een tunneltje zonder op- en afritten. Spreker snapt het ook niet want op alle andere locaties zijn er wel op- en afritten, met uitzondering van Drouwen. Het college meent dat op- en afritten ter hoogte van Ees ten koste gaan van de verkeersveiligheid. Op- en afritten bij Ees beïnvloeden de verkeersveiligheid volgens spreker echter niet, ook al zou er om de twee kilometer een op- en afrit zijn. Wat de veiligheid wel negatief beïnvloedt is de situatie die het college creëert in Borger, want de mensen trekken straks allen door een woonwijk in Borger heen. Daarnaast is de aansluiting ten opzichte van Exloo dan al weer anderhalf jaar later, met alle frustraties van dien. Ondernemers schrijven nu al dat door het open liggen van de N34 zij 70 procent minder klanten krijgen. Het gaat daarbij niet alleen om de zes mensen die in de krant staan, maar om de 50 personen die qua inkomen van deze ondernemers afhankelijk zijn, want zij raken werkeloos.

De heer SLAGTER merkt op dat het hem tegenvalt van het CDA dat deze partij haar mening over dit punt opschuift in de richting van de bevolking en dat de argumenten die door de bevolking worden aangedragen, ook door het CDA in deze discussie naar voren worden gebracht. Dat had hij niet verwacht. Hij stemt op hoofdlijnen in met wat de heer Bats naar voren heeft gebracht.

De heer WESTERHOF merkt op dat mevrouw Seinen kennelijk leert en erachter komt dat de bevolking in opstand komt en dat daarop moet worden gereageerd. De heer Slagter leert echter helemaal niet en blijft stoïcijns volhouden dat het een uitvoeringszaak is waar de gedeputeerde verantwoordelijk voor blijft.

De heer SLAGTER beschouwt dit onderwerp inmiddels als toneelstuk in meerdere aktes en er komen er steeds meer bij. De laatste akte is die van de volledige op- en afsluiting van de SP, waar nu steeds over wordt gesproken. Indien mevrouw Seinen wil weten wat een doorstroomweg is, moet zij eens langs Borger en Gieten rijden waar het nieuwe wegdeel al ligt, want dat is een doorstroomweg. Dan is het logisch dat er niet eerder dan bij Exloo weer een dergelijke volledige aansluiting moet komen, want anders stroomt het verkeer niet door.

De heer LANGENKAMP vindt het jammer dat de SP hiervan de schuld krijgt, want dit is in gang gezet door een brief van het college die nu op dit moment wordt besproken. Waarom heeft de gedeputeerde deze brief naar de commissie gestuurd? Indien de gedeputeerde vasthoudt aan bepaald beleid, dan heeft het ook geen nut om deze brief naar de raad of de commissie te sturen.

De heer BATS antwoordt dat de commissie zelf om de brief heeft gevraagd en spreker heeft deze brief daarop naar de commissie gestuurd.

De heer LANGENKAMP vindt dit een flauw antwoord, want de gedeputeerde heeft aangegeven de raad te willen informeren en dan moet het college ook voor de uitvoering zorgen.

De heer BALTES heeft in de vorige commissievergadering uitdrukkelijk om die brief gevraagd, maar die heeft hij nog niet ontvangen.

De heer BATS merkt op dat de twee varianten die bij de Schaapsdreef en de verdiepte ligging van de N34 aan de Schoolstraat betreffen. Daarover wil spreker verder praten. Is het een democratisch proces? Spreker antwoordt bevestigend. Hij gaat niet met de heer Westerhof in discussie over de notulen van de raad van Borger-Odoorn. Spreker heeft onlangs nog van het gemeentebestuur van Borger-Odoorn gehoord dat zij graag willen dat dit college doorgaat en dan vooral niet met op- en afritten bij Ees. Het democratisch proces heeft dus in het verleden plaatsgevonden en daar is dit toen besloten. In overleg met de bewoners heeft spreker die varianten willen bespreken. Er lag eerst één variant voor, dat zijn er drie geworden en het college werkt er nu twee uit. De bevolking is hierbij volledig betrokken en dat vindt spreker zonder meer democratisch. Over de zorgen die er zijn over parallelwegen en de problemen met de ontsluiting van Borger-Odoorn merkt hij op dat het college daar heel creatief, zorgvuldig en serieus mee omgaat. De angst dat een bepaalde parallelweg eenrichtingsverkeer wordt is een angst die wat spreker betreft niet terecht is. Het kan best zijn dat een aantal van die wegen geschikt worden voor bestemmingsverkeer, maar wel gewoon tweerichtingsverkeer. Over al die onderdelen gaat het college praten met de bevolking in Ees. Onder dit dossier is door de heer Westerhof een flinke brok emotie gelegd, wat juist angsten aanwakkert bij mensen in de omgeving. Spreker wil de discussie voeren op basis van de objectieve criteria en de scenario's zoals die in de brief zijn gezet. Verder kent naast Drouwen ook Eext geen op- of afritten meer.

De heer WESTERHOF merkt op dat de gedeputeerde suggereert alsof spreker de angsten bij de bevolking van Ees persoonlijk heeft gevoeld. Niets is minder waar. Door een bijeenkomst in Westerbork in het kader van de bespreking van de uitvoering van het Provinciaal verkeers- en vervoersplan (PVVP) is hij in contact gekomen met iemand uit Ees en die heeft dit bij hem onder de aandacht gebracht. Toen heeft spreker deze mensen gesproken en hebben deze mensen gezegd dat zij boos waren. Spreker heeft dit dus niet aangewakkerd, want die mensen waren al boos. Het enige wat hij gedaan heeft is met deze mensen in contact te komen door in februari een bijeenkomst in Ees zelf te beleggen. Op die eerste

bijeenkomst waren 150 mensen aanwezig. Spreker bestrijdt ten sterkste dat de SP dit probleem heeft gecreëerd.

Mevrouw SEINEN merkt op dat de gedeputeerde heeft aangegeven dat er enkel kan worden gekozen tussen twee varianten.

De heer BATS antwoordt bevestigend. Het gaat om twee varianten en er is geen ruimte om de op- en afritten bij Exloo tegen die van Ees in te ruilen. Dat zou ook volstrekt onterecht zijn, want dan ontstaat er ruimte voor een hernieuwde discussie en die ruimte is er niet.

7. Brief van 3 september 2008 over Duurzame bollenteelt in Drenthe

De heer VERHAVEN spreekt in namens de stichting Bollenboos (bijlage 1). De uitkomsten van het stimuleringsbeleid geven een positief beeld van de behaalde resultaten bij de proef met de minder schadelijke en deels biologische middelen in de lieweteelt. De gewenste reductie van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen tot 90 procent, zoals vastgesteld in het landelijk Convenant gewasbescherming, is niet bereikt. De overheid heeft dit streven wel politiek ondersteund, Drenthe is daarin goed bezig geweest en nu is het noodzaak om het plan Duurzame bollenteelt te continueren. Bollenboos wil door deze reactie bewerkstelligen dat door het college niet alleen wordt gesproken over de brief van gedeputeerde Munnikma aan deze commissie, maar juist ook over het rapport dat daarachter ligt en van waaruit de inhoud is voortgekomen. Er is door de provincie geïnvesteerd in een driejarig experiment voor het verduurzamen van de lieweteelt in samenwerking met de sector, de waterschappen en de Milieufederatie Drenthe, de resultaten zijn gemonitord en beschreven en daarover dreigt nu geen serieuze verantwoording te worden afgelegd. De resultaten worden niet kritisch tegen het licht gehouden, terwijl de stichting Bollenboos wel vindt dat deze kritiek op zijn plaats is. De voornaamste punten zijn de gemelde afname van de milieubelasting met 76 procent. Dit is discutabel en volgens spreker onjuist, want de resultaten van de reductie zijn voor 88 procent te danken aan verandering van middelenkeuze binnen de kaders van het onderzoek. Er is alleen geen garantie dat dit middelengebruik ook daarbuiten wordt voortgezet. Daarnaast is twaalf procent verkregen door een herbeoordeling van milieubelastingpunten door het Centrum voor Landbouw en Milieu en dat is een verandering van definitie, wat een gemakkelijke manier is om milieuwinst te claimen. Ten tweede is de significante bijdrage aan milieubelasting buiten het onderzoek gehouden. De toepassing van de ontsmetting door middel van de tagetusteelt is een belangrijke doorbraak in Drenthe maar in het kader van het onderzoek wordt daar maar minimaal gebruik van gemaakt en er is geen garantie dat dit wordt doorgezet. Dit jaar is hij in Westerveld in de liewevelden geen afrikaantjes meer tegengekomen, dus daar zit geen milieuwinst in en niet alle bestrijdingsmiddelen zijn meegenomen in het onderzoek, zoals middelen die zijn gebruikt bij het ontsmetten van de bollen. Daarnaast zijn de vervuiling van het spoelwater en de spoelgrond niet meegenomen in het onderzoek. Bovendien zijn de gepresenteerde resultaten vanuit wetenschappelijk oogpunt onbetrouwbaar omdat metingen en rapportage niet door een onafhankelijke partij zijn uitgevoerd, maar door Hilbrands Laboratorium voor Bodemziekten (HLB), dat een commercieel bedrijf is met een groot belang in de teeltsector en in de Land- en Tuinbouworganisatie (LTO). Daarnaast heeft HLB zowel de begeleiding als de beoordeling en rapportage van het onderzoek gedaan. Hier speelt dus een sterke verwevenheid van belangen en daarnaast is gedurende het onderzoek de meetmethode gewijzigd. De methode waarop data worden verzameld is essentieel en gedurende het onderzoek is dit niet consistent geweest. Het aantal percelen varieert in de jaren en de betrouwbaarheid van dataverzameling is discutabel, aangezien de telers zelf hun gebruikte middelen hebben geregistreerd en daarvan de cijfers hebben ingediend. De stichting Bollenboos onderschrijft dan ook de vervolgaanbevelingen uit de rapportage die er ligt, namelijk jaarlijkse monitoring en beeldbegeleiding. Er is meer inzicht verkregen door het rapport over wat er allemaal aan de hand is en ook waar verbeteringen mogelijk en noodzakelijk zijn. Daarnaast dient onderzoek te worden gedaan naar vervanging van middelen, want nog niet alle middelen zijn vervangen en er zijn zelfs middelen waar het milieu meer mee wordt belast, zoals middelen tegen onkruid. Dit doel zal niet zonder politieke en maatschappelijke druk kunnen worden bewerkstelligd. Het correct berekenen van

milieubelastingpunten is niet aan de orde geweest en dat wil spreker alsnog netjes laten doen. In de Voortgangsrapportage bloembollenteelt 2006-2007 waarin voor Drenthe een hoofdstuk is ingeruimd, wordt verder vermeld dat vijf procent meer middelen is gebruikt in het afgelopen jaar in Nederland. Daarnaast wil spreker de introductie en de voortzetting van de monitoring van de tagetusteelt onder de aandacht krijgen en aandringen op voortzetting hiervan. De voortzetting van dit project moet objectiever en beter worden getoetst. Als dit het eindresultaat is van het werk van het Platform duurzame bollenteelt van de provincie Drenthe, dan is het niet meer dan een schrale proeftuin geweest. Er is veel geld ingezet, veel inzet gepleegd door alle partijen om te komen tot waar partijen nu staan en helaas is dat nog niet veel verder. De tagetusteelt wordt niet doorgezet en er worden nog steeds bollen geteeld op grondwaterbeschermingsgebieden, bovenop de essen en aan de randen van nationale parken. Dat zou anders kunnen door middel van gebieden- beleid. Als de ingeslagen weg naar een duurzame bollenteelt niet krachtig wordt doorgetrokken is het geld en de inzet van betrokkenen voor niets geweest en dat is bijzonder inefficiënt en getuigt niet van verantwoord beleid, vooral als de resultaten hiervan niet blijvend worden geïmplementeerd. Het is te verwachten dat de positieve resultaten die er nu liggen dan weer zullen verdwijnen en Bollenboos pleit voor het voortzetten van het plan Duurzame bollenteelt en hoopt dat de provincie niet terugschrikt voor het verlengen van de begeleiding en de toetsing van dit project.

De heer KUIPERS hoort de inspreker zeggen dat er een verschil is in interpretatie van de opgave van het reductiepercentage. In het rapport wordt gesproken over 90 procent, maar de heer Verhaven heeft het over 75 procent. Waar komt dit verschil vandaan?

De heer VERHAVEN antwoordt dat de doelstelling in het convenant gewasbescherming was neergelegd en dat is 90 procent. De doelstelling is nog niet gehaald en de brief van de gedeputeerde gaat uit van 76 procent. Daarvan is in ieder geval twaalf procent toe te schrijven aan een herbeoordeling, dus als dit naar beneden wordt bijgesteld komt spreker aan 68 procent en voor 88 procent worden er binnen het onderzoek andere middelen gebruikt, wat niets zegt over de middelenkeuze buiten het onderzoek. Hij zal dit kritischer bekijken, maar 76 procent is sowieso te rooskleurig.

De heer FOKKENS merkt op dat de heer Verhaven met grote stelligheid naar voren brengt dat het wetenschappelijk niveau van HLB nihil is, omdat dit niet wetenschappelijk, niet betrouwbaar en niet onafhankelijk zou zijn, maar de heer Verhaven gaat wel inhoudelijk op het rapport in. Waar baseert de heer Verhaven die woorden op?

De heer VERHAVEN antwoordt dat het rapport zeker serieus moet worden genomen, maar feit is dat HLB een groot belang heeft in de teeltsector. Dat kan eigenlijk niet, want er is sprake van een te grote verwevenheid tussen onderzoeker en het onderzoek.

De heer KUIPERS begint met aan te geven dat het rapport "Naar een duurzame bollenteelt" in zijn ogen een stap in de goede richting vormt, maar het is nog maar een begin van een proces dat in werking werd gezet en dat nog veel opvolging zal moeten verdienen. In het rapport komt spreker een aantal zaken tegen die anders zijn dan de bedoeling is dat het wordt voorgesteld. De inspreker heeft hierover al een aantal zaken uit de doeken gedaan. Het lijkt er wel op dat er minder middelen worden gebruikt, maar in de praktijk is er geen sprake van reductie. Er is weliswaar sprake van een verplaatsing, maar de cijfers worden wel vooral plaatselijk gebruikt. Er kan worden gediscussieerd of de cijfers wel of niet betrouwbaar zijn. De informatie die nu voorligt, is vooral aangeleverd door de telers zelf en dat kan kwetsbaar zijn. Datzelfde geldt voor de nulmeting en de vervolgmeting en het is duidelijk dat de telers aan de ene kant belang hebben bij het minder gebruiken van bestrijdingsmiddelen om aan de ene kant de opstelling een positief gevolg te geven en aan de andere kant staat ook in het rapport dat minder bestrijdingsmiddelen ook daadwerkelijk een financieel voordelige vertaling heeft. Spreker vindt dat dit wat meer wetenschappelijk onderzocht had moeten worden, zodat de constatering in het rapport onafhankelijk zouden zijn gemaakt.

De heer WIJBENGA vraagt of het onderzoek dan nog wetenschappelijker kan dan het bureau HLB dat al heeft gedaan.

De heer KUIPERS antwoordt bevestigend, want het bureau dat het onderzoek heeft gedaan, heeft in zijn ogen twee petten op. Aan de ene kant is het een consultancybedrijf dat de bedrijfstak begeleidt en aan de andere kant geeft dat bedrijf ook een beoordeling. Hierdoor plaatst hij vraagtekens bij de objectiviteit van het bureau.

De heer WIJBENGA vindt dit niet uniek. Er zijn grote accountantskantoren waarbij de ene adviseur een fiscaal advies geeft en de ander jaarrekeningen nakijkt, maar dat gebeurt volstrekt gescheiden. Waarom kan dat niet bij dit bureau?

De heer FOKKENS krijgt het gevoel dat er nu wordt gediscussieerd over de vraag of de goede thermometer is gebruikt. Hier wordt alleen maar gevraagd of de commissie vindt dat het beleid dat het college voert goed is. Er kan dan meningsverschil zijn over de vraag of het percentage dan hoger of lager moet zijn, maar het lijkt hem onzinnig om over de thermometer te gaan praten.

De heer KUIPERS antwoordt dat juist in een politieke discussie de verschillende zienswijzen helder naar voren komen. Voor GroenLinks zou het wel wat objectiever mogen en weliswaar wordt er niet bewust in een bepaalde richting geredeneerd, maar hier is wel sprake van belangenverstrengeling die spreker wil vermijden. Hij had gehoopt dat dit wat objectiever zou zijn neergelegd.

De heer FOKKENS antwoordt dat dit dan veel te lang gaat duren omdat er dan weer een onderzoek moet worden gestart. GroenLinks wil toch ook snel handelen?

De heer KUIPERS antwoordt dat hij best zaken versneld zou willen aanpakken, maar dit moet wel gedegen en objectief zijn. Op de afrikaantjes wordt een bepaalde norm losgelaten, maar die doelstelling was niet gehaald. Het zou een proef zijn over 180 hectare en in 2006 ging het maar om 59 hectare en in 2007 maar om 49 hectare, terwijl het streven is naar een doelstelling van 100 procent. Teelt van Afrikaantjes is veel belangrijker dan chemische bestrijdingsmiddelen. Als de provincie stopt met subsidie wordt er ook gelijk gestopt met deze alternatieve vorm van bestrijding en in 2008 is er geen hectare meer bepoet met afrikaantjes. Als iets op gang wordt gebracht wat een positief effect heeft, zowel op milieu als op inkomensgebied, en daarmee wordt gestopt en als vervolgens wordt teruggegrepen op de traditionele bestrijdingsmethoden, dan zit de provincie op de verkeerde weg. In het hele verhaal zijn de kosten niet of nauwelijks voldoende in beeld gebracht. Hoewel dit een positieve stap is, zullen nog een aantal stappen moeten worden gezet in een richting zoals spreker zojuist heeft verwoord.

De heer WESTERHOF heeft de brief van Bollenboos gelezen als reactie op het onderzoek en vroeg zich af waarom het weer zover is gekomen. In de reactie van de stichting Bollenboos staat een aantal fundamentele kritiekpunten, namelijk dat de onderzoeksmethodiek wordt gewijzigd, dat de 75 procent aanvechtbaar is vanwege de herbeoordeling van de milieubelasting van de bollenteelt en de afrikaantjesteelt die maar op een klein deel van de oppervlakte wordt toegepast. Daarnaast worden niet alle bedrijfsbestrijdingsmiddelen meegenomen. Dat zijn nogal wat aanklachten en het college dient, als het een dergelijk rapport laat maken, op zijn minst te kijken naar de voorwaarden waaronder dat onderzoek moet plaatsvinden. Spreker stelt dan ook voor om nog een zakje met geld los te trekken en volgend jaar een nieuw onderzoek te doen naar de stand van zaken op dat moment en dat beter voldoet aan de provinciale onderzoeksvoorwaarden, namelijk dat er sprake is van een onafhankelijk onderzoeksbureau dat streeft naar een zo groot mogelijk areaal dat wordt onderzocht. Hij vraagt of de overige commissieleden dat ook een goed idee vinden.

De heer FOKKENS merkt op dat dit onderwerp op 20 februari 2008 al uitvoerig aan de orde is geweest en hij heeft niet veel aan te vullen op de reactie die toen al is gegeven. Destijds was het rapport nog niet beschikbaar en dat is het nu wel, maar het rapport gelezen hebbende levert dit niet veel andere feitelijke inzichten op om opnieuw allerlei voors en tegens uit te wisselen. Er is een stap vooruit gezet en hij complimenteert de stichting Bollenboos, maar ook de bollentelers, dat dit onderwerp op de agenda staat en dat er zelfs wordt vooruitgelopen op het Nationale Beleidsonderzoek met betrekking tot Duurzame bollenteelt. Hij stelt zich voor dat er in de loop van het project wordt ingegaan op de twee typen vragen die zijn gesteld. De eerste vraag betreft waarom bepaalde dingen niet zijn vermeld in het rapport, bijvoorbeeld de deugdelijkheid van de dataverzameling. Stel dat dit in het rapport aan de orde komt, wordt dan de conclusie anders? Dat is voor spreker niet zo en de politiek moet dan ook kijken naar conclusies en niet naar alle details van het rapport. Het lijkt hem prima dat in het project zelf wordt ingegaan op alle vragen die door de stichting Bollenboos zijn gesteld. In de brief van het college staat niets wat de PvdA niet welgevallig is. De SP stelt voor om nog een bak geld uit te trekken voor onderzoek, terwijl in de brief zelf wordt gezegd dat dit nog een jaar wordt voortgezet. Het lijkt spreker te vroeg om nu al met bankbiljetten te wapperen. Het is niet goed voor ondernemers om nu al aan te geven dat zij achterover kunnen leunen. Deze ondernemers zijn zich volgens spreker erg bewust van hun maatschappelijke verantwoordelijkheid. Zij doen mee aan de proef en hier en daar zou de communicatie wat beter kunnen, dus daar valt er nog wel wat te leren. GroenLinks pleit ervoor alle zaken die de stichting Bollenboos inhoudelijk naar voren heeft gebracht, mee te nemen. Daar is volgens spreker niets op tegen.

De heer TIMMERMAN merkt op dat er een goed rapport ligt van een uiterst deskundig onderzoeksbureau. Als daar iets in staat wat iemand niet zint, dan wordt de onafhankelijkheid en kwaliteit van het bureau al snel in twijfel getrokken. Spreker bestrijdt dit ten zeerste. De mensen die bij HLB werken hebben hier zonder meer verstand van en kunnen dit ook beoordelen, want leken kunnen dat niet. De rapportage is duidelijk en de sector gaat voor een stuk resultaatverbetering. Dat is voor 76 procent verbetering van de milieubelasting en er zijn biologische alternatieven in de vorm van de teelt van afrikaantjes. Om opnieuw een onderzoek te laten uitvoeren zoals de heer Westerhof suggereert is iets waar hij weinig voor voelt want dit kost weer veel geld en daarom pleit hij voor stimulering van de teelt van afrikaantjes, want dan zullen er zeker verbeteringen plaatsvinden. In de laatste zin staat dat de teelt van afrikaantjes daar waar nodig wordt gefaciliteerd. Kan de gedeputeerde daar nog tekst en uitleg bij geven? Wanneer de vinger aan de pols wordt gehouden is dit platform een uitstekend middel om agrarische bedrijvigheid en bedrijfseconomische activiteit in gang te houden.

De heer VAN BERKUM heeft in februari al aangegeven blij te zijn met de voortgang van het terugdringen van het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Toen heeft hij complimenten uitgedeeld en dat hoeft hij niet nog eens te doen. Een van de strategieën die tegenstanders van iets hebben is het ter discussie stellen van de onderzoeksmethode en dat ziet hij nu ook gebeuren, want de stichting Bollenboos bedient zich van deze strategie, terwijl spreker niet heeft gehoord dat er van de hoofdmoot van het rapport van HLB afbreuk wordt gedaan. Hij wil dan ook gewoon praten over de conclusie van het rapport en zich niet te zeer verdiepen in de kwaliteit van de onderzoeksmethode. Als hij kijkt naar de aanbevelingen, waaronder het aandacht houden voor grondstromen en spoelwater, dan is dat prima. Onderzoek lijkt spreker op dit moment niet nodig en als hij op afstand kijkt naar de gehele problematiek dan is toelating van bestrijdingsmiddelen een taak van het rijk, de gewaskeuze en grondgebruik is een taak van de agrariër. Daar kan deze commissie heel veel over praten en schrijven en onderzoeken, maar uiteindelijk heeft de provincie daar niets over te zeggen.

De heer PETERS heeft geconstateerd dat GroenLinks het over de bollenteelt wilde hebben, terwijl de SP opheldering wilde hebben. Spreker vroeg zich af hoe hij zich op dit stuk moest voorbereiden, want het gaat uiteindelijk alleen maar om de onderzoeksmethode die ter discussie wordt gesteld. Het CDA heeft geen enkele aanleiding om te veronderstellen dat het HLB als instituut niet goed zou werken, want dat instituut heeft spreker hoog in het vaandel staan. Hij ziet dan ook geen aanleiding iets anders te willen dan nu wordt voorgesteld in de brief van het college. Vooral in de laatste passage staat dat er

gefaciliteerd wordt, dus met de VVD heeft hij de vraag hoe die facilitering er precies uit gaat zien. Hij geeft de stichting Bollenboos wel de eer dat deze het proces heel nadrukkelijk volgt en de functie van luis in de pels hebben en dat kan nooit kwaad in een proces als het onderhavige. Kortom, spreker is het eens met de voortgang en de brief van het college.

De heer MUNNIKSMA sluit zich aan bij de woorden van de heer Peters, namelijk dat de stichting Bollenboos de laatste tijd als een soort van luis in de pels heeft gefunctioneerd. Dat is ook aanleiding geweest tot zo nu en dan plezierige jeuk in de pels en dat heeft het college ook scherp gehouden. Dat geldt zowel voor de sector als voor de overheid en die credits wil hij dan ook over en weer uitwisselen. Er is naar zijn idee een onjuiste discussie ontstaan over het instituut HLB. De provincie kan ook de afgelopen drie jaar nog weer eens helemaal over doen als het aan de SP ligt, want als alles weer moet worden geëvalueerd dan wordt er weer bij punt nul gestart en dat is niet wenselijk. Het rijk heeft een doelstelling geformuleerd om tussen 1998 en 2010 een reductie te laten plaatsvinden van 90 procent, maar op basis van het beleid dat het college samen met de sector heeft opgepakt voor drie jaar is er een reductie bereikt van 75-76 procent. Daarover bestaat ook met de woordvoerder van de stichting Bollenboos overeenstemming. Er zijn dus nogal wat stappen gezet in een veel korter tijdsperspectief en dat mag worden toegeschreven aan de inzet die alle betrokkenen ten aanzien van de bollenteelt in Drenthe tentoon spreiden. Dat de sector afrikaantjes heeft geteeld, heeft in de beeldvorming van de sector een uitermate positieve bijdrage opgeleverd om het milieugezicht van de bollenteelt op een betere manier neer te zetten. Niet alle resultaten van die 75-76 procent kunnen worden toegeschreven aan de teelt van afrikaantjes, want die resultaten hebben ook met andere zaken te maken en als dan voor een deel wordt verwezen naar maatregelen die de Europese Unie of het rijk hebben genomen om het gebruik van een aantal middelen niet langer mogelijk te maken, dan is dat een ondersteuning van het beleid om te komen tot die reductie van 90 procent over twaalf jaar. Dat is dan ook een ondersteuning van het provinciale beleid, alleen is het in Drenthe sneller gerealiseerd dan bij alle anderen. Luisterend naar de sprekers en de commissie, dan is voor een deel niet de vraag wat er in de afgelopen drie jaar is gebeurd, maar of de sector doorgaat op deze lijn nu de strakke subsidieregeling van de provincie een andere wordt. Voor een deel deelt spreker die vrees en dat is ook terug te vinden in de aanbevelingen van het college. Het college wil de komende tijd best doorgaan in een constructieve samenwerking met de bollentelers in Drenthe, maar hij koppelt dit nadrukkelijk wel aan het doorgaan van die opgaande lijn om minder middelen te gebruiken, dus op het moment dat de sector zegt dat zij dit niet doen, dan is de provincie ook niet langer thuis. Dat kan echter wel worden geplaatst in de context dat de hele sector de opdracht heeft om in 2010 op dat lagere middelengebruik te zitten van 90 procent, dus er kan niet worden teruggevallen naar de oude situatie. Op het moment dat dit eenmalig wel wordt gedaan, dan bestaat er in 2010 een groot probleem. Het volgende groeiseizoen is al in het jaar 2010, dus spreker verwacht dat de sector de afgelopen tijd heeft nagedacht hoe deze lijn kan worden doorgetrokken en dat er niet wordt teruggevallen op de situatie van voor 2003. De komende tijd zal de provincie meewerken aan een beter communicatietraject die de bollenteelt graag wil realiseren. Via kleine projectjes die nog een extra stimulans zouden kunnen geven wil de provincie dit op zich faciliteren, maar een sector die in een kritische omgeving opereert moet ook zijn eigen verantwoordelijkheid kennen, nadat dit al langere tijd is begeleid door de provincie. Vandaar dat de provincie dit kritisch blijft volgen, maar de afstand waarop dat gebeurt wordt groter.

De heer KUIPERS heeft de gedeputeerde iets horen zeggen dat het onderzoek dat is verricht door instituut HLB niet opnieuw kan worden gedaan. Wat bedoelt de gedeputeerde daarmee?

De heer MUNNIKSMA antwoordt dat het instituut HLB gedurende een aantal jaren op een goede manier heeft gevolgd wat er allemaal in de sector gebeurt en dan is het niet aan de orde om alles terug te draaien en nog eens een keer een ander deskundig bureau te vragen om onderzoek te doen en een rapportage te maken. Indien de commissie dat zou willen, dan wordt er te veel gevraagd.

De heer KUIPERS vraagt of de gedeputeerde dan, alles overziende, het niet beter vindt dat een ander bureau het onderzoek had verricht.

De heer MUNNIKSMa verwijst naar de argumenten die de andere leden van deze commissie hebben aangevoerd. HLB is naar zijn idee een goed bureau. De provincie zet voor dit soort onderzoeken niet alleen maar eenmansbureaus in. Het gaat om bureaus die allemaal verschillende zaken oppakken, maar die alle interne codes hebben die voorkomen dat er sprake is van belangenverstremgeling. Op het moment dat politiek wordt uitgesproken dat er bij HLB sprake is van belangenverstremgeling – en dat werd zojuist door enkele commissieleden gezegd – dan wordt er nogal wat gezegd. Spreker vindt eigenlijk dat er op dat moment te veel wordt gezegd.

De heer KUIPERS heeft niet gezegd dat sprake is van belangenverstremgeling, maar wat wel duidelijk is, is dat het bureau zowel het een als het ander doet voor diezelfde sector. Om te voorkomen dat er een vorm van belangenverstremgeling is of ontstaat, moet dat op voorhand worden uitgesloten.

TWEEDE TERMIJN

De heer VERHAVEN is blij dat de discussie vooral op inhoudelijke gronden wordt gevoerd. Het is mooi dat de stichting Bollenboos complimenten krijgt voor haar rol in dit geheel, maar het blijkt dat de politiek en de samenleving de druk op de sector op dit punt moeten opvoeren, want uit de sector zelf komt het niet. Vandaar dat hij heeft aangegeven dat dit overeind moet blijven.

De heer TIMMERMAN vraagt waarom de heer Verhaven zegt dat het niet uit de sector zelf komt. Het gaat hier om ondernemers die hun maatschappelijke verantwoordelijkheid kennen en ook op een dergelijke manier willen ondernemen. Op het moment dat de sector het uit zichzelf niet doet, is het einde oefening, want de sector heeft zich wel verbonden aan die reductie van 90 procent in 2010.

De heer VERHAVEN antwoordt dat de sector zich hieraan niet uit zichzelf heeft gecommitteerd, maar pas nadat het platform Duurzame bollenteelt is opgezet. Daarnaast worden de afrikaantjes niet alleen uit idealisme geteeld, want ook de opbrengst qua bollen is door de teelt van afrikaantjes groter. De provincie wil de voortgaande lijn koppelen aan het resultaat in 2010 van een reductie met 90 procent en dat zal moeten gebeuren middels kleine projecten. Wat houdt dat nu precies in en hoe ziet het overleg met de sector eruit? De communicatie van de provincie naar buiten toe zou helderder kunnen. Verdere voortgang met de gegevens die er nu liggen is hard nodig, maar veel grotere resultaten zijn er met de teelt van afrikaantjes niet meer te bereiken, dus het gevaar is groot dat het hierna stopt.

De heer FOKKENS heeft ook al in de brief gelezen dat er integratie plaatsvindt in het reguliere land- en tuinbouwbeleid. Begrijpt spreker goed dat de sector nog maar een jaar de tijd heeft om aan de strengere normen te voldoen en dat de kosten hiervan uit de reguliere bedrijfsvoering moeten komen? Indien dat het geval is, zou dit extra redenen moeten zijn om hier extra stimuleringsgelden in te steken.

De heer WESTERHOF merkt op dat er in de wet staat dat de schijn van belangenverstremgeling moet worden voorkomen, dus het gaat er niet om of er wel of geen belangenverstremgeling is, maar dat de schijn ervan moet worden voorkomen. Ten aanzien van het bereiken van een reductie van 90 procent in 2010 vraagt hij of de provincie ook instrumenten heeft om hierop te handhaven? Of heeft het rijk de verplichting om hierop te handhaven? Of is die norm vastgesteld zonder dat er sanctionele maatregelen voorhanden zijn?

De heer KUIPERS heeft niet als doel om onderzoek te laten doen naar de bollenteelt, maar het doel is volgens spreker om te komen tot milieuvriendelijke teelt in Drenthe. Hij stelt voor om dan ook verder te gaan met alternatieven, zoals de teelt van afrikaantjes, aangezien daar vooral de milieuwinst is te halen en er voor de ondernemer ook nog financieel winst is te halen. Het lijkt dat er minder middelen worden

gebruikt, maar wettelijk is vastgelegd dat er middelen zijn die soms minder, maar ook meer vervuilen. In de praktijk blijkt dan vaak dat er geen reductie is. Er moet dus niet worden gestopt met subsidieverstrekking voor onder anderen de alternatieve teelt van afrikaantjes, want hierdoor worden ondernemers gestimuleerd om er mee door te gaan. Indien de subsidie namelijk verdwijnt, is het risico groot dat ondernemers weer teruggrijpen op de klassieke middelen. In die zin zou de alternatieve teelt daarmee kunnen worden gestimuleerd. Hij is blij dat de PvdA wil doorgaan met het stimuleren van de afrikaantjesteelt en spreker wil dan ook streven om toch tot die reductie van 90 procent te komen. Hij daagt het college uit om te kijken naar mogelijkheden om dit te bereiken en dit financieel in de komende periode mogelijk te maken.

De heer MUNNIKSMA antwoordt dat deze discussie ertoe bijdraagt dat er vanuit de politiek druk op de sector blijft bestaan om in 2010 te voldoen aan de landelijke norm, namelijk dat er 90 procent reductie moet zijn van het middelengebruik. Op het moment dat de sector dat niet doet, worden er misschien en geen afrikaantjes en geen bollen meer in deze streek geteeld, omdat dan domweg niet langer wordt voldaan aan de eisen die daaraan worden gesteld door de rijksoverheid. Wie handhaaft dat? Het college heeft uitgeschreven welke overheden allemaal zijn betrokken bij de normstelling en handhaving van het middelengebruik en dat betekent dat spreker niet eenduidig kan zeggen op welke punten de provincie dient te handhaven. Dit is bijvoorbeeld ook aan de orde gekomen bij de wens om de waterkwaliteit fors te verbeteren, wat overigens wel iets is waar de provincie op toeziet en blijft toezien. Daarom is het alleen al van belang dat die reductie van 90 procent over twaalf jaar wordt gehaald. Ook gemeenten zullen in het kader van het Bouwstoffenbesluit nadrukkelijker moeten kijken hoe er met grond binnen de gemeente wordt geslept en zo zijn er meer aspecten waarbij overheden goed moeten kijken wat er op dat terrein gebeurt. In het algemeen houdt het in dat overheden op dit moment nadrukkelijk kijken wat er gebeurt met de bollenteelt die in principe die 90 procent reductie moet bereiken. In Drenthe is gedurende dit traject gestimuleerd dat er een reductie kon worden bereikt van 75-76 procent. De provincie zal ook doorgaan met een stukje subsidiëring van de bollenteelt, maar wel tegen de achtergrond dat er gemonitord blijft worden of de telers nog steeds op de goede weg zitten en die 90 procent gaan halen. Op het moment dat de telers van de goede weg afwijken, zal de provincie niet schromen om de subsidie die nog moet worden verstrekt, op te schorten.

De heer TIMMERMAN vraagt wat de gedeputeerde dan precies nog wil subsidiëren.

De heer MUNNIKSMA antwoordt dat er met de sector is afgesproken dat een communicatietraject rondom de bollenteelt zal worden gesubsidieerd onder voorwaarde dat er voldoende resultaten zullen worden bereikt, waarbij het project van de afgelopen drie jaar wordt bestendigd.

De VOORZITTER concludeert dat de meerderheid van de commissie de lijn zoals die is ingezet door het college ondersteunt. Er is daarnaast een aantal aanbevelingen gedaan die in de overwegingen meegenomen kunnen worden.

8. Regio Groningen-Assen 2030: Notitie jaarstukken en Jaarrekening 2007

De heer SLAGTER merkt op dat het bijzondere is dat er een verschil is tussen de uitvoering en de begroting van 2007 en in de tekst staat heel formeel dat de plannen weerbarstig zijn om uitgevoerd te worden, maar dat de oplossing is gevonden doordat de programmasturing is gestructureerd. Hij is heel benieuwd waar dat allemaal over gaat. Spreker heeft zelf doorgekeken waar die weerbarstigheid in zit en dan loopt hij tegen het probleem aan dat het uitvoeren van plannen van wateroverheden niet samenloopt met de begrotingsuitvoering van de regiovisie. Dat is lastig en het is niet de eerste keer dat dit aan de orde is gesteld, maar elk jaar stelt hij vast dat dingen niet zijn uitgevoerd en dat geld niet is uitgegeven. In dit opzicht is het wel jammer dat het geld niet is uitgegeven, want een deel ervan is nu vervluchtigd. Hoe wordt hier nu politiek mee omgegaan? Deze vraag stelt hij zowel aan het college als aan de

overige fracties. Ieder jaar krijgen de fracties een mooi pakket met informatie en cijfers, maar voor de rest blijkt hij er weinig aan te kunnen doen. Willen de fracties hier iets mee?

De heer BOMHOF merkt op dat het een goede vraag van de heer Slagter is om na te gaan waar die oorzaken zitten en wat er kan worden verbeterd. Spreker heeft ook wel een suggestie of idee wat de reden zou kunnen zijn waarom het allemaal zo vertraagt, want spreker heeft het gevoel dat gemeenten als zij plannen hebben heel snel naar de regio stappen, daar een claim neerleggen en dat vervolgens ook krijgen toegewezen. Dat betekent dat er een stuk financieel wordt gedekt en pas later wordt gekeken hoe dit wordt uitgevoerd. Hij hoort straks wel van de gedeputeerde of die gedachte juist is. Hij denkt dat het zinnig is om naar aanleiding van de beantwoording van het college als commissie te bespreken hoe daar mee om moet worden gegaan.

Mevrouw SEINEN stelt vast dat er een groot verschil zit in de uitvoering in 2007 ten opzichte van de voornemens die er waren. Slechts tien procent van die voornemens is in 2007 uitgevoerd. Zij wil op een eerder moment op de hoogte worden gesteld van wat er precies aan de hand is. Een jaar na dato verneemt zij pas dat de problematiek weerbarstig is. Zij wil eerder op de hoogte worden gesteld indien er sprake is van stagnatie van projecten en dan kan worden gekeken hoe daarin bijgestuurd kan worden.

De heer LANGENKAMP merkt op dat de stuurgroep een beslissing neemt en heel veel later krijgen raden en staten dat te horen. Dan zijn intussen de cijfers veranderd en is er in de krant allang een discussie ontstaan over nieuwe cijfers. Dat is een proces dat zich dan enigszins herhaalt en daardoor komt deze problematiek ver van hem af te staan en ontstaat het verwijt dat het niet erg democratisch is, omdat dit in de stuurgroep plaatsvindt. Waarnaar gevraagd wordt is dat de staten daar op een of andere manier dichter bovenop moeten komen te staan.

Mevrouw DATEMA denkt dat zaken niet duidelijk genoeg afgekaderd zijn. In de notitie ligt de nadruk volgens spreekster wel erg op Groningen en Assen en zij vindt dan ook dat er beleid voor andere regio's moet komen. Er zal een duidelijker kader moeten komen en als hierin een aanpak wordt voorzien, zal er een tijdspad langs gezet moeten worden. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt volgens spreekster niet zozeer bij de statenleden als wel bij de verantwoordelijke gedeputeerde.

De heer MEDEMBLIK vindt het lastig om vast te stellen welke rol de staten in dit beleidsveld moeten spelen. Hoe moet politieke sturing worden vertaald? Iedere fractie worstelt hiermee. Hij stelt vast dat er een groot verschil zit tussen realisatie en begroting en de staten willen daar kennelijk actief over worden geïnformeerd door het college, maar het kan ook worden omgedraaid. Misschien zijn de staten wel wat al te enthousiast geweest met al die plannen en de begroting daarvoor, aangezien er veel (nog) niet is gerealiseerd. De politieke sturing die de staten hierop kunnen hebben is hier heel actief naar te blijven kijken en dit te volgen. Op het moment dat begroting en realisatie dan helemaal uit de pas gaan lopen, dan zal dit in commissie en staten aan de orde moeten worden gesteld. De vraag is dan of het college een stapje harder moet lopen of dat de staten te enthousiast zijn geweest bij het maken van plannen.

Mevrouw HAARSMA antwoordt dat de heer Slagter volledig gelijk heeft als het gaat om de weerbarstigheid van deze materie. In het dagelijks bestuur en in de stuurgroep is hier uitvoerig bij stilgestaan en de projecten die moeten worden uitgevoerd, zijn dan ook financieel, inhoudelijk en procedureel zeer complex. Als het bijvoorbeeld gaat om het Intergemeentelijk Structuurplan (IGS) en de woningbouwprogrammering Roden-Leek dan liggen daar complexe procedures aan ten grondslag en is bekend waarom de planvorming daar stagneert. Gelukkig mag iedereen daar in dit democratisch bestel iets van vinden en dat heeft wel weer iets te maken met het feit of de plannen nu juist versneld of vertraagd worden. Het andere probleem is dat er bij deze projecten sprake is van heel veel publieke en private partijen. Als het gaat om de lagere overheden en het gaat om de kwaliteit en kwantiteit, dan ligt daar ook een knelpunt om de uitvoering daar versneld of überhaupt ter hand te nemen. Iedereen zit te springen om gekwalificeerd personeel en alle overheden vissen in dezelfde vijver, dus daar ligt ook een behoorlijk knelpunt.

Voor het overige hebben het dagelijks bestuur en de stuurgroep afgesproken dat de projectdirectie en projectorganisatie verantwoordelijk zijn om de ambtelijke sturing goed op de rit te krijgen. Dat gebeurt ook met volle overtuiging en daar constateert zij dat er een managementprobleem ligt bij de lagere overheden. Als het gaat om de politieke vraag dan is er de stuurgroep en het dagelijks bestuur die vooral aandacht vragen aan de bestuurders om voorrang te geven aan de uitvoering van de projecten. Dat alles samen geeft aan dat het een ingewikkelde en lastige materie is. In de portefeuillehoudersoverleggen wordt geprobeerd om daar vooral vaart te maken en de thema's die aan snee zijn te bespreken. Zij wijst ook op het feit dat er een woningbouwregisseur is aangewezen. Ook hier is de provincie bezig om daar sturing aan te geven. Op alle fronten is de provincie dus bezig en zijn alle hens aan dek, maar uiteindelijk moeten de verantwoordelijke bestuurders en gemeenten daar zelf mee aan de slag. Als spreekster kijkt naar de activiteiten in de regio Groningen-Assen en bijvoorbeeld naar welke projecten er tot wasdom zijn gekomen in de gemeente Assen, dan is er toch wel het een en ander gebeurd, maar uiteraard kan er nog meer gebeuren. In 2009 zal de boeggolf van projecten zeker worden ingehaald.

De heer BATS antwoordt dat er bij de bedragen schommelingen in de begroting zitten en in 2007 is dat ver onder de maat gebleven. In het portefeuillehoudersoverleg verkeer en vervoer is medio vorig jaar in alle openheid afgesproken om de projecten transparanter te maken en met elkaar te spreken over de problemen. Ook in de verkeer- en vervoerssector gaat het om dezelfde problemen als mevrouw Haarsma noemt. Daar stellen gemeenten zich ook meer en meer kwetsbaar in op en een aantal zaken kunnen gemeenten ook simpelweg niet. Het betekent ook dat de ambitie groter was dan de uitvoering mogelijk maakte. Daar moet in de toekomst beter naar worden gekeken en er is ook te zien dat in de tussentijdse begroting van 2008 een bedrag van € 18,5 miljoen is opgenomen en daarvan wordt dit jaar tussen de € 14 en € 15 miljoen op uitvoering gezet. Hoe wordt dit gedaan? Door er aandacht voor te vragen en door elkaar meer te helpen dan in het verleden. Kleinere gemeenten hebben minder mogelijkheden dan grotere gemeenten en provincies en er worden dan ook simpelweg projecten uitgetild. Voorbeeld is mobiliteitsmanagement dat in de afgelopen jaren niet van de grond is gekomen. Daarover zijn duidelijke afspraken gemaakt en de provincie Groningen, de provincie Drenthe, de steden Groningen en Assen pakken dit op. Zij wachten niet maar gaan door en er is ook iets meer capaciteit om dat te doen. Er zal dan ook voor worden gezorgd dat er concreet projecten worden neergelegd. Hoe zit dat dan in de toekomst als de begroting wordt vergeleken met 2009? Het jaar 2009 kent een lagere begroting dan de meerjarenplanning en dat heeft simpelweg te maken met het feit dat de relatief kleinere projecten over 2008 en 2009 zijn uitgesmeerd, maar de grotere spoorse trajecten in de periode daarna. Tot gisteren leefde spreker in de veronderstelling dat daar ook nog steeds voor wordt gespaard en dat dit deel in die periode 2012-2014 op de spoorse activiteiten kan worden ingezet. Er is dus ook zorg bij het college, maar dit wordt wel aangepakt. Overheden zijn bezig om de problemen te duiden en daar open en kwetsbaar naar elkaar toe in te zijn. De staten kunnen daarbij helpen door collega's in staten en raden hetzelfde enthousiasme op de mat te laten leggen en hun besturen te vragen dit met voortvarendheid op te pakken en aan te geven wat er wel en niet kan worden gedaan. Er is dan ook beleid ten aanzien van de regiovisie Groningen-Assen en de tijdpaden zijn volstrekt helder. Probleem is alleen dat die tijdpaden niet worden gehaald.

TWEEDE TERMIJN

Mevrouw SEINEN vraagt of mevrouw Haarsma de indruk heeft dat de stuurgroep goed functioneert.

Mevrouw HAARSMA antwoordt dat de stuurgroep goed functioneert, maar zij moet wel terug naar de gemeenten en daar moet het gebeuren. De ene gemeente is bovendien veel kwetsbaarder dan de andere gemeente en de ene bestuurder loopt nu eenmaal ook iets harder dan de andere bestuurder.

Mevrouw SEINEN vraagt of de constatering dat de ambities te hoog zijn geformuleerd dan wel klopt. Zij vraagt zich ook af waarom de staten dan niet eerder zijn geïnformeerd. Er is namelijk sprake van een drastische stagnatie als amper tien procent van de plannen wordt gerealiseerd.

Mevrouw HAARSMA antwoordt dat dit heeft te maken met de cyclus van terugkoppeling naar raden en staten. Indien de staten vinden dat dit te lang duurt en dat er tussentijds een rapportage moet komen dan is dat aan de staten om daarom te vragen. Dat kan dan aan de stuurgroep en het dagelijks bestuur worden voorgelegd. Statenleden kunnen ook met collega-statenleden in Groningen in overleg om te kijken of dit prominent op de politieke agenda kan worden gezet.

Mevrouw SEINEN doet dit bij dezen en wil eerder worden geïnformeerd, namelijk niet achteraf maar actiever.

De heer SLAGTER merkt op dat het probleem in de gekozen structuur zit, want die structuur is getrapd en het toezicht is ook getrapd. Dat houdt in dat op een gegeven moment ook de interesse wegvalt, want tekenend is dat spreker het op de agenda heeft gezet en andere commissieleden niet. Er zit een enorm verschil tussen planning en realisatie en het college probeert de boel op een andere manier aan te scherpen. Er zou ook kunnen worden gezegd dat de middelen die nu in de begroting staan, daar slechts voor twee jaar staan, waarna zij niet langer beschikbaar zijn als zij niet worden gebruikt en dus terugvloeien in de algemene middelen. Bij de stedelijke ontwikkeling zijn er ook termijnen gesteld waarbinnen gemeenten het geld dienden te gebruiken voor projecten. Die behoefte voelt hij hier ook, maar via die getraptheid zal dit wel moeilijk zijn te realiseren. Blijft over de vraag om de commissie tijdig, dus ook tijdens de rit, te informeren over de voortgang van de realisatie van de plannen, want dan kan daarover worden gesproken. Spreker kan de structuur van de regiovisie ook niet veranderen, maar hij wil dat staten en raden met inachtneming van de gebreken die er zijn, elkaar zo scherp mogelijk houden en dat kan alleen maar door de staten tijdig te informeren.

TWEEDE TERMIJN

De heer LANGENKAMP hoort mevrouw Haarsma zeggen dat het met de kwaliteit van het personeel moeilijk ligt en dat de lagere overheden alle in dezelfde vijver vissen. De heer Bats zegt dat twee provincies en twee grote steden het verhaal vlot gaan trekken met betrekking tot mobiliteitsmanagement. Dan gaat er dus een soort kopgroep ontstaan en de kleinere gemeenten hobbelen daar dan achteraan. Dat lijkt spreker in een samenwerkingsverband een verkeerde ontwikkeling.

De heer BATS antwoordt dat dit niet zijn suggestie was. Er is een aantal projecten die in beginsel gezamenlijk worden uitgevoerd. Als op enig moment kleinere gemeenten dit niet redden en als partijen dit gezamenlijk toch erg belangrijk vinden - en die vraag is ook voorgelegd aan alle partijen in de stuurgroep en in het portefeuillehoudersoverleg - dan kan er worden doorgegaan met een kleinere kopgroep en dan komt hij vervolgens bij de staten terug om te kijken hoe dit verder kan worden opgepakt. Er is verschil in capaciteit van grote en kleine gemeenten en in dat veld wil hij er gezamenlijk voortgang in houden. Indien dat niet gebeurt, dan blijven dit soort projecten liggen.

9. Statenstuk 2008-350, Drentse bussen op groengas

De heer VERHEIJ spreekt in namens de VDL Groep in Eindhoven (bijlage 2). VDL is de grootste Nederlandse bouwer van autobussen en in Heerenveen staat de fabriek waar direct en indirect 600 mensen werken. Drenthe heeft een belangrijke ambitie, namelijk om te komen tot een duurzaam openbaar vervoer. Samen met DAF werkt VDL al jaren aan een innovatief duurzaam vervoer. Zo heeft VDL de geleide

Phileasbus ontwikkeld, wordt er aan hybride systemen gewerkt met de TU Eindhoven en rijden er 1.800 VDL Ambassadorbussen door Nederland. Dit is een uniek lichtgewicht OV-busconcept met alle comfort en door het lichte gewicht en door de EEV-motor de allerschoonste bus die op dit moment in Europa en in Drenthe rondrijdt. Op de agenda staat de statenbrief 2008-350 en als man uit de industrie vraagt hij om niet te kiezen voor aardgas als brandstof, maar om te kiezen voor het voorschrijven van strenge

milieunormen. Het voorschrijven van een norm zal leiden tot een duurzaam, innovatief openbaar vervoer tegen lagere kosten. In de ter discussie zijnde beleidsbrief gaat het om het terugdringen van CO₂-uitstoot, het terugdringen van fijnstof en het terugdringen van NO_x. Vervolgens wordt aangegeven dat de doorbraak van groengas stagneert en dat daarom de overheid een rol moet spelen en zelf het gas en de daarbij behorende installaties moet aanschaffen. De reden dat het gebruik van gas als brandstof voor voertuigen stagneert is duidelijk om drie redenen. De hoeveelheid energie uit aardgas is ongeveer 60 procent van dat van diesel door de zware tanks die nodig zijn voor het gas. Hierdoor wordt de bus veel zwaarder. Metingen tonen aan dat hierdoor twee keer zoveel energie nodig is voor dezelfde kilometers. Een kubieke meter aardgas staat dan ook gelijk aan één liter diesel. Aardgas is dus geen efficiënte brandstof voor voertuigen. Spreker put hierbij uit een onderzoeksrapport van Goudappel Coffeng. Voor de provincie Overijssel komt Goudappel Coffeng samen met BTconsulting met betrekking tot datzelfde thema tot een aantal duidelijke conclusies. Naast aardgasbussen zijn tenminste even zo schone dieselbussen met EEV-motor beschikbaar op de markt. Op slechts een van de vier onderzochte locaties (de Stationsweg in Zwolle) is met aardgasbussen een licht betere NO₂-emissie te behalen en de effecten op de overige locaties zijn verwaarloosbaar. De CO₂-effecten van een EEV-aardgasbus zijn veel hoger dan die van een lichtgewicht bus met EEV-dieselmotor, want dat scheelt rond de 40 procent. De meerkosten van een volledige concessie op aardgas liggen op ongeveer € 1,7 miljoen tot € 3,2 miljoen per jaar. Goudappel Coffeng adviseert de inzet van EEV-dieselbussen boven die van EEV-gasbussen. De inzet van bussen op biogas is niet effectief qua kosten, dus daarom is het beter om geen eisen te stellen om bussen op aardgas te laten rijden, maar enkel een EEV-motor als norm op te nemen. Het feit dat in de begroting budget is opgenomen voor de introductie van groengas kan niet een zwaarwegend argument zijn. Immers, indien voor EEV-dieselmotoren wordt gekozen dan zijn er vele miljoenen beschikbaar voor groengasprojecten en een bijkomend voordeel ervan is dat de werkgelegenheid voor zeker 300 personen is gegarandeerd. Natuurlijk komt deze informatie op een laat moment, maar gezien het belang van het onderwerp en de extra hoge kosten verzoekt spreker de commissie aan het college te vragen tot een heroverweging van het beleid te komen en aan te geven welke schonere en goedkopere alternatieven er zijn. Met een keuze voor normen kan de provincie Drenthe in één keer de meest duurzame en innovatieve provincie worden, waar het gaat om een schoon en duurzaam openbaar vervoer, met daarnaast de introductie van groengasinitiatieven. Hij nodigt de commissie graag uit voor een werkbezoek aan de productielocatie in Heerenveen om nog wat uitgebreider over dit thema van gedachten te wisselen. Daarnaast is er morgen in Amersfoort een congres waar het principe van milieunorm als middel wordt behandeld.

De heer WESTERHOF vraagt of VDL nu ook al hybride dieselbussen maakt.

De heer VERHEIJ antwoordt bevestigend.

De heer VAN BERKUM is niet erg blij met het voorstel over Drentse bussen op groengas. Bij het zoeken van mogelijkheden voor reductie van uitstoot van klimaatgassen is de eerste opdracht energiebesparing en daarna kijken naar alternatieve energiebronnen. Dat betekent voor busvervoer dat er moet worden gekeken naar de meest energiezuinige vorm van transport en voor zover spreker kan beoordelen zijn moderne diesels gecombineerd met hybridevoorzieningen energiezuiniger dan bussen op groengas. Bovendien rijden de bussen niet fysiek op groengas, maar op aardgas. Als dat wel het geval was, zou er misschien nog een communicatievoordeel zijn, maar deze bussen rijden gewoon op aardgas en middels een certificaat virtueel op groengas en die constructie is wat hem betreft nogal bureaucratisch. De bureaucratie, handhaving en controle van de regelgeving kosten tijd en extra geld. Een van de drijfveren voor dit voorstel is dat gezocht wordt naar een launching customer, een lancerende klant voor groengas. Indien er wordt gezocht naar een voldoende grote klant moet die zeker te vinden zijn en de provincie moet het niet zelf willen doen omdat de provincie dat ook kan. Wat levert maatschappelijk het grootste rendement op? Dat is volgens spreker niet deze oplossing. Refererend aan zijn reactie op het Programma klimaat en energie stelt hij vast dat de provincie hier zelf oplossingen aan het zoeken is in plaats van te sturen op emissienormen en dat er middelen worden voorgeschreven in plaats van doelen.

Hij ziet liever dat er in de vervoersconcessie een CO₂-emissienorm wordt opgenomen. Hoe staat de gedeputeerde daar tegenover? Tot slot wordt hij geconfronteerd met diverse plannen die uitvoering geven aan het Programma klimaat en energie. De voorstellen hebben een vorm van "slikken of stikken". Het ontbreekt hem aan inzicht aan de effectiviteit van de verschillende maatregelen, er kunnen geen echte afwegingen worden gemaakt omdat er geen alternatieven voorliggen. Wordt er met deze voorstellen de trend gezet? Hoe krijgen de staten beter inzicht in mogelijkheden en alternatieven voordat er besluiten worden genomen?

De heer LAMMERS vraagt of het college de mop kent van de bussen die op groengas reden. Zij reden namelijk niet op groengas, maar gewoon op aardgas. Er ligt een conceptbesluit voor om bij gelegenheid van een nieuwe OV-concessie over te stappen op aardgas. De voordelen zijn bekend, namelijk stiller, minder NOx-uitstoot, minder fijnstof, minder kosten per kilometer en de inzet van aardgas waarvan de eindigheid een horizon verder ligt dan die van fossiele olie en de daaruit geproduceerde transportbrandstoffen. Nadelen van aardgas zijn dat de bussen duurder zijn, het onderhoud duurder is, er een grotere afschrijving plaatsvindt en er een noodzaak voor realisatie van voldoende aardgasvulpunten is. Voor dat laatste moet geregeld worden omgereden en dat is erg onduurzaam. Het besluit om voor aardgas te gaan kan worden genomen zonder een besluit over groengas te nemen. Het college wil besluiten voor aardgas in verband met de tender voor het openbaar vervoer die op de markt dient te worden gezet. Het CDA vindt het onprettig dat het hier gaat om ramingen waarbij de onzekerheidsmarges niet zijn aangegeven en onduidelijk zijn. Het CDA wil vandaag en bij de behandeling in de staten niet onomkeerbaar besluiten voor het overschakelen op aardgas. Gezien de voordelen van aardgas dient een besluit op harde cijfers te zijn gebaseerd en bij de tender kan worden gevraagd om naast aardgas een alternatieve aanbidding voor diesel te doen. Het verschil in prijs en milieueffecten zou dan transparant zichtbaar moeten worden en dan kan er nog een politieke afweging volgen. Kan de financiële onderbouwing worden opgesplitst in de meerkosten van aardgas ten opzichte van diesel en de meerkosten van groengas ten opzichte van aardgas? Nu ligt het allemaal min of meer in één mandje en moet er als het ware met het mes op de keel heel snel een besluit worden genomen over een moeilijk te overzien geheel, hoewel hij vanmiddag bij de presentatie hoorde dat in tegenstelling tot wat er in het stuk staat dat van half oktober wordt uitgegaan met de tender, het nu weer november wordt. Het gaat dus allemaal erg rommelig naar zijn idee. Hoe komt het dat er met een dergelijke haast moet worden beslist? Het einde van de lopende concessieperiode in het openbaar vervoer komt toch niet onverwacht? Het traject van aardgas naar groengas is geen eenvoudige zaak. Aangezien de CO₂-reductie van groengas vooral uit koolvergisting ten opzichte van aardgas aanzienlijk is, lijkt het een prima idee om het gebruik van groengas sowieso te stimuleren. Een beter inzicht in de kostenstructuur, zoals zojuist bepleit is echter wel noodzakelijk. Willen de schaarse middelen niet inefficiënt worden verbrand, dan dienen de kosten per jaar per ton gereduceerde CO₂ duidelijk onder ogen te worden gezien. Het CDA vraagt het college dan ook dringend om de tender voor het openbaar vervoer aan te passen. Zoals bekend heeft het kabinet besloten om de bijmengingsregeling aan te passen en de gevolgen daarvan zijn nog onduidelijk. In ieder geval heeft het kabinetsbesluit effecten op de markt voor biobrandstoffen, al weet spreker nog niet hoe. Wil het college de inkomsten van derden met prioriteit wel laten uitzoeken? Dat is zeker in het licht van de veranderende omstandigheden belangrijk. Door zijn eerdere suggestie te aanvaarden ontstaat er ook wat tijd om dit uit te zoeken. Het zal duidelijk moeten zijn of er een Stichting Duurzame Energieproductie (SDE)-regeling voor groengas uit koolvergisting komt en welke andere subsidiebronnen er nog op de proppen komen. Hij vraagt het college de tender van het openbaar vervoer zoals gevraagd aan te passen, dringt erop aan naarstig op zoek te gaan naar subsidiemogelijkheden, wil de Drentse boeren een rol geven in groengas en wil daarnaast niet zelf achter het stuur van de bus gaan zitten, maar functioneel specificeren welke milieuprestaties er worden verwacht en dit aan de markt overlaten. Dus niet de middelen bepalen, maar de te bereiken milieudoelen.

De heer HORNSTRA heeft al heel vaak een discussie in deze zaal gehad over het klimaatprobleem en hij heeft het college meerdere keren gecompimenteerd over de aanpak en de visie die er is om daar iets aan te doen. Dat geldt vooral voor de portefeuillehouder. Dat er een klimaatprobleem is en dat dit

mede door de bewoners van Drenthe wordt veroorzaakt en dat er iets aan moet worden gedaan, is iets waar iedereen het wel over eens is. Middelen moeten daarvoor zo efficiënt en effectief mogelijk worden ingezet. Minister Bos van Financiën wil daarvoor het geld wel laten rollen, maar het moet wel de goede kant op rollen en de vraag is of met dit voorstel de milieuwinst kan worden gehaald die gewenst is en of het geld effectief is ingezet. In eerste instantie is dit een verhaal van het openbaar vervoer en daarbij hoort het streven zoveel mogelijk mensen in de bus te krijgen in plaats van de auto. Dat levert de meeste reductie van CO₂ op. Dat verhaal leest spreker niet en eigenlijk is het ook een beetje gek dat de provincie de rol van vervoerder op zich neemt en op de plaats van de chauffeur gaat zitten en daar geld in stopt. Wat er zou moeten gebeuren is dat de provincie aangeeft een aantal voorwaarden te hebben en daar moet de vervoerder aan voldoen. Indien de vervoerder dat niet kan dan is die vervoerder niet degene die straks de concessie krijgt. De vervoerder moet dan aan de normen voldoen die de provincie heeft opgesteld en dat zijn de strengste normen die er zijn. Wat spreker ook is opgevallen is dat de provincie Groningen niet meedoet, terwijl dat de aardgasprovincie bij uitstek is. De motivatie voor Groningen is dat financieel niet de middelen voorhanden zijn, maar ook dat de milieuwinst er niet was en het middel niet het doel rechtvaardigt. Er is al gememoreerd dat de uitstoot van fijnstof, CO₂ en NO_x geen winst oplevert in verhouding tot diesel en vandaar dat het wordt gezocht in de relatie van aardgas tot groengas met een bedachte gewenste constructie, namelijk met de certificaten. Vandaag heeft spreker in de krant gelezen dat ook de constructie met de certificaten ter discussie staat, want dat werkt ook niet goed. Wat hij zich afvraagt is dat wanneer het college het gebruik van groengas wil stimuleren dan zou er net zo goed bij het aantal gereden kilometers op gewone bussen op het aantal liters diesel dat gebruikt is, een formule richting certificaten en groengas kunnen worden opgenomen, want dan mist het college het gedoe met de vulstations, zwaardere en lichtere bussen en dergelijke en is precies hetzelfde bereikt. In de ogen van spreker wordt er een slag gemaakt die in zijn ogen onnodig is. In de stukken werd het argument van de werkgelegenheid niet onderbouwd en vanmorgen heeft spreker daar in de presentatie enig zicht op gekregen. Het blijft alleen heel erg onzeker en het hangt van allerlei ontwikkelingen af of uiteindelijk dat wordt bereikt wat de provincie ermee wil bereiken. Wat hem ook opviel is dat het voorstel vooruitloopt op datgene wat nog moet komen in de zin dat de Energienota tot 2011 loopt, terwijl deze al een claim legt op het vervolg. Dat is erg vreemd. De middelen heeft de provincie niet en subsidieregelingen en regelingen voor (co)financiering zullen worden onderzocht. Ook wordt tijdsdruk als reden genoemd dat er nog geen duidelijkheid is als het gaat om inkomsten van derden. Hoe groot is het risico dat de provincie hiermee loopt? Hij vindt het vreemd om in de inleiding van de heer Salomons te horen dat het openbaar vervoer al de opdracht had gekregen om een en ander samen te voegen, want dat lijkt hem voorbarig nu hierover nog niet is doorgesproken. Dat klemt te meer nu het om een erg beperkt aantal bussen gaat, die een hele kleine actieradius hebben en die niet buiten de provincie mogen komen, Is het dan wel efficiënt en effectief om daar zoveel geld voor in te zetten? Daar zet hij toch vraagtekens bij. Het is aan het college om op opmerkingen en vragen te reageren en wellicht zijn de argumenten zodanig dat hij alsnog wordt overtuigd, maar vooralsnog denkt spreker dat het college niet de juiste keuze heeft gemaakt. Ook in de richting van schoon opgewekte groene stroom zouden veel meer initiatieven kunnen worden genomen. Het verhaal zoals dat er nu ligt zal hij op deze manier niet steunen.

Mevrouw DATEMA geeft aan dat Drenthe een groene provincie is waar de CO₂-uitstoot teruggedrongen moet worden. Daar is zij het helemaal mee eens. Dat deze provincie daarbij ambitie mag hebben is goed en dat daarbij voor een oplossing wordt gekozen die sowieso een tussenoplossing is, vindt zij, gezien het feit dat hier veel geld in wordt geïnvesteerd, minder gewenst. Waarom wordt er niet een stapje verder gekeken? Er zijn al vergaande onderzoeken om te gaan rijden op waterstof. Naar aanleiding van de reactie per mail en die van de inspreker de heer Verheij zou spreekster graag willen zien dat de gedeputeerde in gesprek gaat met haar collega in Overijssel hoe dit nu allemaal zit en dit met de commissie terug te koppelen. Dat is een zinniger verhaal dan dat van het aardgas. Verder heeft zij nog een vraag over de certificaten. In principe wordt dan het groengas opgekocht, terwijl er aardgas wordt gebruikt. Wat wordt hiermee gedaan? Is dit alleen maar een papieren financiële constructie?

De heer LANGENKAMP heeft het moeilijk gehad met dit verhaal en veel mensen meenden dat GroenLinks hier niet op tegen kan zijn. Toch is GroenLinks hier wel op tegen. Het is goed dat de provincie dit doet en complimenteert beide gedeputeerden dat zij dit willen. Het is ook goed dat het openbaar vervoer wordt aangegrepen om het imago van het openbaar vervoer ook op deze manier te verbeteren. De provincie Drenthe laat hiermee zien dat het duurzame beleid op deze manier vorm gaat krijgen, maar bij de manier waarop dit gebeurt zet hij grote vraagtekens. Er is ook nog het verhaal van de nieuwe diesel-techniek die in de afgelopen jaren heel snel is ontwikkeld en de inspreker nodigde hem uit om eens te kijken bij VDL in Heerenveen. Het lijkt hem dan ook een goed idee om daar eens in de keuken te kijken. Ook de Phileasbus, waarover werd gesproken, loopt daar al vijftien jaar en zou een goed alternatief zijn. Het is dus niet iets wat pas de laatste tijd ontstaat, maar dat geldt wel voor de nieuwe EEV-diesel, die veel schoner en zuiniger is en ook nog eens goedkoper kan zijn. Het geld kan tenslotte maar één keer worden uitgegeven. Het tweede punt is dat er is gezegd dat door de afname van het groengas te garanderen, die markt ook op gang kan worden getrokken. De markt ligt nu stil en dat is niet voor niets, want kennelijk zien ondernemers er niet bar veel in en dan kan de provincie wel voornemens zijn om daaraan te gaan trekken, maar dat lijkt hem een goed discussiestuk om te betrekken bij de takendiscussie. Is dit nu werkelijk van toegevoegde waarde dat de provincie dit zou moeten doen? De markt gaat de andere kant op en dan kan er worden geprobeerd om in Drenthe iets anders te proberen met heel veel geld, maar deze provincie zit niet op een eiland en het lijkt hem sterk dat de provincie Drenthe erin zou slagen de markt de andere kant op te laten gaan. Europees en mondiaal gaat de beweging de andere kant op. Een ander verhaal is de factor tijd, want de OV-concessie geldt voor zes jaar en iedereen rekent dan al gelijk de twee verlengingsjaren erbij, dus het gaat over acht jaar. Wanneer de provincie zich nu acht jaar vastlegt, dan is dat in een tijd waarin ontwikkelingen heel snel gaan veel te lang. Het is dus niet goed om een bedrijf voor zo'n lange tijd vast te pinnen. In combinatie met wat PvdA en CDA ook al naar voren hebben gebracht, vraagt hij om heroverweging van dit punt. Hij vindt het wel heel goed dat het college de nek uitsteekt en dit doet, maar het moet eigenlijk iets anders.

De heer BOMHOF complimenteert het college voor het stimuleren van groengas en de poging om te kijken of daar een markt voor kan worden gecreëerd. Of dat nu echt moet via de groengasbus, is voor hem de grote vraag. Er is wel een bedrag van € 9,5 miljoen mee gemoeid, maar als hij dit afzet tegen de 8600 ton die dit oplevert, komt hij op bedragen van € 227,00 per ton en als hij op de energiemarkt kijkt komt hij uit op een bedrag van € 25,00 per ton. Dit is dan ook niet kosteneffectief te noemen, hoewel het in het rapport dat hieraan ten grondslag ligt wel kosteneffectief wordt genoemd. Overigens wordt in de beleidsbrief, anders dan in het rapport, een ander bedrag genoemd van € 1,22 miljoen aan extra kosten per jaar, maar ook als dat wordt uitgerekend over de prijs per gereduceerde ton CO₂, dan komt spreker nog uit op een bedrag van € 142,00, dus welk bedrag hij ook neemt, het is niet erg kosteneffectief. Dat hoeft ook niet één op één te lopen maar het betekent wel dat er in het stimuleren van groengas een extra meerwaarde moet zitten. Uit de bijlage bij de beleidsbrief blijkt dat het groengas dat middels certificaten moet worden geproduceerd, wordt gefabriceerd door middel van twee middelgrote mestvergistingsinstallaties of andere soorten van vergisting. Dan kan er dus worden gedraaid, maar de vraag is waar dan de rest van die markt is. Gaat het gas naar de aardgasbussen of naar bedrijven en particulieren? Dat is maar de vraag, want groengas geeft niet alleen voor aardgasbussen een aantal beperkingen maar ook voor particulieren en bedrijven. Er zijn grotere tanks, er moet veel meer worden verstoofd en er zijn nog meer nadelen. Gezien de alternatieven die er nu op de markt zijn, zoals LPG en diesel, verwacht de VVD niet dat na deze twee vergistingsinstallaties er een stroom op gang komt waardoor de provincie als launcher nuttig en zinvol kan optreden. Ten aanzien van de vergelijking van de schone dieselbus met de aardgasbus merkt hij op dat de milieueffecten van beiden ongeveer op hetzelfde niveau liggen en dat betekent dat beide soorten auto's prima onder de EEV-norm vallen en deze eisen worden de komende jaren alleen maar strenger, gezien de discussie over de Euro-5-norm. Dat betekent dat er dus helemaal niet op die aardgasbus hoeft te worden overgeschakeld. De heer Hornstra suggereerde dat naast het bestaan van de schone EEV-dieselbus allerlei groengasactiviteiten kunnen worden opgepakt, maar spreker is daar nog niet zo van overtuigd aangezien hij die markt nog niet zo ziet. Sa-

menvattend en aansluitend op wat vorige sprekers hebben gezegd is ook zijn fractie sceptisch over dit voorstel, maar hij wacht graag nog even de informatie van het college af.

Mevrouw KLIP merkt op dat de titel van de lezing die Al Gore gisteren in Aalsmeer heeft gehouden, luidt "Time to act" en dat is de achterliggende gedachte waarom het college de commissie dit voorstel voorlegt. Dit is geen alledaags stuk en het draait hierbij om veel geld. Toch dient deze provincie haar maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen en dat betekent ook het zuinig omgaan met fossiele bronnen. Fossiele bronnen zijn eindig en binnenkort zijn er 2,4 miljard mensen die ook allemaal een auto en een ijskast willen hebben. In deze provincie wordt er straks wel degelijk op groengas gereden, maar dat is een opgaand traject want dat groengas is er niet meteen in de juiste hoeveelheden, maar de infrastructuur (hoe komt dit groengas in het aardgasnet) is er ook nog niet. In het plaatje van het college, waarin wordt gestreefd naar het op gang brengen van die groengasmarkt – waar het college wel degelijk potentie in ziet – is het de bedoeling dat de verhouding aardgas-groengas binnen het leidingnetwerk steeds meer zal worden vergroend. Het is dus niet zo dat er niet op groengas zal worden gereden en het certificatenstelsel is iets wat ook kan worden afgebouwd. Een aantal commissieleden heeft gezegd dat rijden op groengas eigenlijk een dure CO₂-reductie is. Indien het hierbij wordt gelaten is dat wel het geval, maar de bedoeling is dat de markt wordt aangejaagd, dat er dan een veel grotere CO₂-reductie is en dat die markt het uiteindelijk ook overneemt. Sommige commissieleden hebben ook gezegd dat de markt het nu al helemaal zelf moet doen, maar de bedoeling van dit voorstel is om met overheidsgeld een gewenste ontwikkeling in gang te zetten en uiteindelijk moet de markt dit gaan overnemen. Duurzame energie zal uiteindelijk per definitie geld opleveren omdat de prijs van fossiele brandstoffen alleen maar verder omhoog gaat. Uiteindelijk is het dus een puur economisch verhaal en moet het dat ook zijn. In de optie van het college is het de bedoeling om zuinig om te springen met aardolie en dient er een aanzienlijke CO₂-reductie te worden gerealiseerd en dat lukt niet met bussen die op diesel rijden.

De heer LANGENKAMP vraagt zich af hoe de gedeputeerde erbij komt dat het rijden met bepaalde dieselmotoren geen CO₂-reductie oplevert. Goudappel Coffeng heeft in Overijssel een onderzoek gedaan waaruit blijkt dat rijden met EEV-dieselmotoren juist minder CO₂-uitstoot oplevert dan rijden op aardgas.

Mevrouw KLIP merkt op dat vergeleken met groengas het rijden op diesel meer CO₂-uitstoot oplevert. Dat is ook de vergelijking die in het stuk wordt gemaakt. Het college wil dus zuinig zijn op fossiele brandstoffen en dat wil zeggen dat zuinig wordt omgesprongen met olie en aardgas. Aardgas wordt dan ook uitsluitend als transitiebrandstof gebruikt in de richting van het steeds verder stimuleren van de groengasmarkt. Dat heeft het college niet zelf bedacht, want zij wordt regelmatig benaderd door mensen die grootscheepse projecten op stapel hebben staan om daadwerkelijk met die groengasproductie te beginnen, maar een vaste afname missen. Via dit project wordt geprobeerd om via die vaste vraag de productie op gang te krijgen. Dat bewerken van de markt moet dan ook worden gedaan, maar daarvoor is eerst het nemen van dit besluit noodzakelijk om er op de wijze zoals het college voorstelt mee aan de gang te gaan. Ten aanzien van subsidies mag het college formeel nog geen exacte subsidiebedragen noemen, omdat dit een concessie verstoort. Het is echter wel degelijk zo – en ook Energyvalley is daar het college behulpzaam bij – dat het college een groot aantal forse subsidiebronnen in de achterzak heeft waar alleen maar mee kan worden gestart op het moment dat dit besluit genomen is. Dat betreft aan de ene kant de innovatieagenda energie en aan de andere kant een aantal andere subsidiebronnen waarvan het niet verstandig is om deze in het openbaar te bespreken. Het college heeft het Energieakkoord Noord Nederland ondertekend en daarin is afgesproken dat het noorden koploper wil zijn op een aantal energiepunten en één van die punten is duurzame transportbrandstoffen. Dat was voor de vorige commissievergadering geagendeerd, is toen uitgesteld en staat dadelijk nog op de agenda. Dit is een belangrijk onderdeel van die visie. De heer Van Berkum heeft het over de bureaucratie en die certificaten brengen inderdaad enige vorm van bureaucratie met zich mee maar de energiemaatschappijen zijn ermee bezig om te kijken hoe zo snel mogelijk de groengasproductie op het reguliere netwerk kan worden aangesloten en dan gaat het certificaten traject naar beneden. De heer Van Berkum maakte verder

de slotopmerking dat dit voorstel door het college wordt gepresenteerd als “slikken of stikken”. Van de Klimaat –en energienota heeft het college een programma gemaakt waar een groot aantal projecten onder zit en de staten hebben geld gereserveerd binnen het stimuleringsfonds voor deze collegeperiode en dat is verdeeld over de drie hoofdstukken mitigatie, adaptatie (aanpassing van de leefomgeving en het terugdringen van de CO₂-emissie door besparing en in tweede instantie het zoveel mogelijk opwekken van duurzame energie) en participatie, dat wil zeggen het meedoen en mede verantwoordelijk voelen van alle partijen. Het college heeft ook toegezegd dat het college ieder jaar een actieprogramma zal maken waarin heel gedetailleerd allerlei projecten in staan. Tal van projecten zijn al gestart en dat heeft zij in juni ook al gezegd, aangezien die projecten een uitvloeisel zijn van Energiek Drenthe. Dat zijn vooral de mitigatieprojecten, maar de staten zullen elk jaar een terugblik krijgen op het afgelopen jaar en een vooruitblik op de plannen voor het jaar daarna en dat staat voor de commissievergadering van november en de statenvergadering van december geagendeerd. De heer Lammers heeft het over de bijmengingsverplichting en de aanpassing die het kabinet daarin heeft gedaan. Dit gaat over fossiele biobrandstoffen en dat betekent een steun in de rug om wel iets te gaan doen met groengas. Dit gaat dus niet om voedselverdringing, maar er wordt juist gebruik gemaakt van de sterke kanten van Drenthe, waaronder een enorme hoeveelheid groene reststromen, waarbij minimaal de Cramercriteria zullen worden gehanteerd. Het omlaag brengen van de bijmengingsverplichting van biodiesel is dus een stimulans om uiteindelijk meer te gaan doen met biogas. Ten aanzien van subsidiemogelijkheden is in het voorstel uitgegaan van het meest conservatieve en sombere financiële scenario, maar wanneer dit in een concessie wordt neergelegd moet de provincie dit ook daadwerkelijk aantoonbaar op de plank hebben liggen. Het wordt dus minder. Het klopt dat het voorstel een claim legt op de periode na 2011 en daar heeft het college ook mee geworsteld. Voor wat betreft de financiering van het totale Programma klimaat en energie is dit gekoppeld aan deze collegeperiode en met een concessie kan dat ook niet anders. De heer Langenkamp gaf aan dat acht jaar veel te lang is om iets vast te leggen en dat er tussentijds zou moeten kunnen worden veranderd. Op het moment dat er uitsluitend wordt gekozen voor een gasvormige brandstof of juist uitsluitend voor diesel, dan is het erg moeilijk om halverwege de periode over te stappen op een volledig andere soort brandstof die een heel ander type bis vereist. Mevrouw Datema vraagt waarom er al niet wordt gereden op waterstof. Dat zou het college wel graag willen, maar ook daar is verder gekeken en zij stelt vast dat het ongelooflijk veel energie kost om waterstof te maken, maar bij de behandeling van de Klimaat en energienota heeft zij wel aangegeven dat de provincie aan het onderzoeken is of er op basis van de aardwarmte in Zuidoost-Drenthe op een CO₂-neutrale manier waterstof kan worden geproduceerd. Zover is het nog niet, dus energietechnisch is waterstof nu geen oplossing. Het is niet zo dat de provincie dadelijk eigenaar is van heel veel groengas, want middels de certificaten worden de meerkosten van de groengasproductie bekostigd. Dat wordt in de concessie opgenomen en daarover zullen afspraken worden gemaakt met vervoerders. Indien het gaat om het subsidiesysteem is het natuurlijk zo dat wanneer de provincie veel geld op tafel legt, de provincie een groot deel van die subsidies graag naar de provincie ziet terugkeren en aan de andere kant moet het ook zo worden geformuleerd dat er een prikkel in blijft zitten voor de vervoerder. De heer Bomhof heeft het over de relatief hoge kosten per ton CO₂-reductie en daar moet het natuurlijk niet bij blijven. Het is de bedoeling dat wanneer de groengasmarkt daadwerkelijk op gang komt, er veel meer CO₂ wordt gereduceerd en er bestaan inmiddels serieuze plannen om een groengasringleiding te maken. Het eerste proefproject gaat dadelijk in Fryslân van start om te kijken dat niet elke vergister zijn eigen zuiveringsinstallatie hoeft te bouwen om op het aardgasnet te kunnen injecteren, maar dat dit op een soort van verzamelpunten kan worden gedaan, waarbij ook alle kleine agrarische bedrijven kunnen aansluiten.

De heer BATS merkt op dat voor hem een unaniem collegebesluit ligt dat sectoraal wordt getrokken. Dat was zojuist vanuit het Programma klimaat en energie en nu vanuit de rol van spreker als verantwoorde-lijke voor het openbaar vervoer en hoeder van het Europees recht, want over dat laatste is een aantal vragen gesteld. De vraag was hoe dit project zich verhoudt tot de massiviteit die in Drenthe in het openbaar vervoer in stand moet blijven. Die massiviteit mag niet ter discussie komen te staan, want de autonome groei van het openbaar vervoer, maar ook de gewenste groei van het openbaar vervoer vanuit

andere programma's, blijven op de agenda staan, naast de investering die het college nu wil doen. Met andere woorden, de kwaliteit en kwantiteit van het openbaar vervoer komen niet in het geding. Wat er op dit moment aanbestedingstechnisch en ook uit veiligheidsoverwegingen wordt gedaan is uitvragen in twee vormen. Er wordt dus niet alleen uitgevraagd in aardgas en biogas, maar ook in diesel omdat het college op enig moment niet wil worden geconfronteerd met excessief hogere kosten die het college dan voor een voldongen feit stellen, waardoor alsnog de keuze van het college moet worden herzien. Die ruimte blijft er dus binnen de uitvraag zoals deze hier nu voorligt. De uitvraag die wordt voorbereid moet geweldig zorgvuldig worden gedaan en dus heeft het college dat vroegtijdig met het OV-bureau gedaan en het OV-bureau heeft dan ook naar de consequenties gekeken. Zij zijn ook de kenners van het openbaar vervoer en dat betekent dat het college nog geen beslissing heeft neergelegd bij het OV-bureau, maar het college heeft er wel een aantal vragen neergelegd en gevraagd deze uit te werken en te kijken welke consequenties dit heeft. Spreker heeft heel duidelijk in het dagelijks bestuur van het OV-bureau gemeld dat dit de ambitie van het college is en dat daarvoor wordt gegaan. Het lijkt erop dat de stad Groningen in die ambitie met de provincie Drenthe mee wil gaan. Voor de provincie Groningen speelt het wel of niet beschikbaar hebben van geld een grote rol, maar verder hebben een aantal gemeenten aangegeven dat als de provincie voor wat betreft het openbaar vervoer in Drenthe hierin de trekker wil zijn, zij hierin mee willen gaan. De gemeente Assen wil met de provincie deze details en overwegingen bespreken en dat zou een aanzienlijke kostenbesparing betekenen in de investeringen die de provincie zich hierin getroost. Dit komt vanuit de schoot van het OV-bureau en alles wat via de concessie kan worden geregeld is goed, maar met een aantal zaken kan dat niet. Dat heeft te maken met die subsidies. Subsidies kunnen worden meegegeven in de uitvraag van een concessie, maar dan moet volstrekt helder zijn binnen welk tijdpad en op welk moment de subsidie wordt verstrekt en op exact welk dubbeltje achter de komma moet duidelijk zijn wat die subsidie is. Dat is simpelweg voorwaarde in het Europees aanbestedingsbeleid. De ChristenUnie vroeg welke emissienorm dient te worden gehanteerd. Spreker geeft aan dat elk emissiedoel in de uitvraag kan worden uitgezet en er kan zelfs worden gevraagd dat bussen vanaf december 2009 op rioolwater moeten rijden, maar de vraag is uiteindelijk wat het kost om alles binnen dit bestek zoals het hier is neergelegd te kunnen regelen. Het moet dus wel realistisch zijn en die clausules zijn dan ook ingebouwd. De uitvraag die wordt gedaan betreft aardgas en diesel. Aardgas betreft biogas en daarnaast vraagt het college ook de dieselvearianten uit, want het college wil over een aantal zekerheden beschikken op het moment dat daadwerkelijk moet worden aanbesteed. Had dit nu niet een tikkeltje eerder gekund? De commissie moet zich realiseren dat er iets unieks wordt gedaan in Drenthe, hoewel Zeeland daar ook mee bezig is. Dat unieke kost tijd en voordat het college hiermee naar de commissie wilde, moesten alle elementen goed zijn onderbouwd. Dat geldt op het terrein van het openbaar vervoer, maar dat geldt ook op het terrein van het zijn van launching customer die de ontwikkelingen op het gebied van groengas uiteindelijk weer naar de markt wil toebrengen, op dezelfde manier als vicepremier Bos nu ook doet met zijn participatie in Fortis door het even naar zich toe te halen en het bedrijf een impuls te geven, waarna het weer in de markt wordt gezet. De ambitie om zoveel mogelijk mensen in de bus te krijgen is een ambitie die onverkort blijft bestaan. De heer Langenkamp geeft aan dat acht jaar te lang is, maar dat is niet het geval want in de discussie die rond de stakingen in het openbaar vervoer is gevoerd vóór de zomervakantie was zes jaar te kort en toen heeft spreker de toezegging gedaan om voor een langere periode te gaan want dat zorgt zowel aan de kant van werkgevers als werknemers voor stabiliteit in het openbaar vervoer. Daaraan is onlosmakelijk verbonden dat als dit traject wordt ingegaan, dat voor de volle periode wordt gedaan.

Mevrouw KLIP reageert nog op de opmerking over de doelvoorschriften. Op het moment dat er alleen maar een doel wordt voorgeschreven met de ambitie die dit college heeft, namelijk een uiterst lage CO₂-uitstoot, dan komt het college automatisch bij groengas terecht. Impliciet wordt dus met het voorschrijven van een dergelijk lage CO₂-uitstoot ook het middel groengas voorgeschreven. De heer Langenkamp heeft aangegeven dat het college de markt in gang wil zetten, maar dat de markt mondiaal en Europees juist de andere kant op gaat. Dat bestrijdt spreekster met klem want in heel veel andere Europese landen is sprake van veel elektrisch vervoer, maar ook heel veel vervoer op aardgas, waarbij ook de omslag wordt gemaakt naar groengas. De heer Bats kan daar een mooi voorbeeld van geven

omdat hij in de regio Rome een grote vuilverbrander kent waar aardgas wordt vervangen door groengas en in Italië rijden bijna alleen maar bussen die op aardgas rijden. Ook Drenthe wil die slag maken en overheidsgeld gebruiken om een ontwikkeling op gang te brengen die vervolgens weer wordt teruggegeven aan de markt. Aan het begin van deze vergadering werd gesproken over windmolens en de commissie zal het met haar eens zijn dat er geen windmolen in Europa had gestaan als niet eerst was begonnen met het verstrekken van overheidssubsidie.

TWEEDE TERMIJN

De heer VERHEIJ wil nog graag iets tegen mevrouw Klip zeggen. Ten aanzien van de uitstoot van CO₂ van bussen die op aardgas rijden merkt spreker op dat er in Italië al veel bussen op aardgas rijden, maar die bussen hebben nog geen EEV-filter. In de regio Kennemerland rijden ook 85 aardgasbussen en die zijn daar gaan rijden op het moment dat aardgas absoluut schoner was. Toen was er echter nog geen EEV-filter en lagen de normen anders. Die EEV-filter zorgt er dus voor dat de complete uitstoot volledig wordt verbrand en veel schoner in de omgeving komt. Dat betekent dat VDL met de Nederlandse bus, die Nederlandse werkgelegenheid biedt, een uitstoot realiseert die 28 procent onder de norm van de Euro-6-norm in het jaar 2012 ligt. Dat wil hij de commissie toch graag meegeven.

De heer BOMHOF merkt op dat de reactie van mevrouw Klip zijn eerdere opvatting niet heeft doen wijzigen. Het stimuleren van de markt voor groengas via het stimuleren van aardgasbussen is een hele dure weg en spreker vindt het ook een onnodige weg. Het lijkt hem ook dat er een vervolg moet zijn nadat die twee vergistingsinstallaties gaan produceren als compensatie voor aardgas. Dat betekent namelijk dat er sprake moet zijn van stationaire bronnen waar groengas wordt geproduceerd en waar prima ringleidingen omheen gelegd kunnen worden waardoor het gas overal naartoe gebracht kan worden. Hij ziet de winst hiervan niet zozeer terugkomen in de transportsector. De subsidies die worden verstrekt zijn er voor groene brandstoffen in het algemeen, dus wat met de ene hand wordt uitgedeeld, kan niet zo makkelijk meer aan iets anders worden gegeven dat ook met groene brandstoffen heeft te maken. Het lijkt spreker dan beter dat er voor die stationaire gasbronnen een behoorlijke campagne wordt gevoerd en dat daarvoor wordt gestimuleerd dat die subsidies ervoor worden benut dan dat dit geld wordt gestoken in de aardgasbussen en dan het launch-effect verwacht, zonder dat er daarna nog veel gebeurt. De stad Groningen, maar ook de provincie Groningen, doen niet mee. Spreker heeft geïnformeerd hoe dat zat en beide partijen blijken vrij sceptisch te zijn over het rendement van dit voorstel. Het lijkt spreker voldoende om bij de komende concessie de EEV-norm voor te schrijven bij de aanbestedingen. Bedrijven kunnen dan zelf bepalen hoe zij dit doen, namelijk door dieselbussen of biodieselbussen, maar ook met aardgas. Spreker vindt dat dit aan de vrije markt moet worden overgelaten. Dat moet de overheid niet willen bepalen.

De heer LAMMERS is blij om te constateren dat het om meer gaat dan alleen aardgas, want dat was hem niet duidelijk geworden. In eerste termijn heeft hij brede en torenhoge reserves gehoord over deze aanpak. Zuinig zijn met financiële middelen is belangrijk en tot op heden vindt hij het voorstel toch iets inhouden van dat er € 10 miljoen moet worden verstrekt, waarmee de staten erg gelukkig worden gemaakt. Hij heeft vandaag te maken met twee liberale bewindspersonen die de markt met overheidsgeld gaan aanjagen, maar hoe zeker is het dat dit lukt? Spreker vindt dat de gedeputeerden een iets te simpel beeld van de energiewereld schetsen. De indruk die wordt gewekt is dat binnen afzienbare jaren evenveel groengas door het net stroomt als nu aardgas. Dat zal echter nooit gebeuren en daarmee zit het college er orden van grootte naast. Het is ook te simpel wanneer wordt uitgegaan van enkel een daling van de prijs van fossiele brandstoffen. In juni was er een voorstel voor een project in het provinciehuis, dat uitging van een terugverdientijd van 42 jaar, terwijl de prijs alleen maar zou verdubbelen. De terugverdientijd zou, als vandaag dat stuk was geschreven, 75 jaar zijn geweest. Het is dus allemaal niet zo simpel. Voor spreker hoeft groengas niet per se te worden gekoppeld aan openbaar vervoer. Het is wel een goede ontwikkeling en er zullen ook nog wel aanzienlijke hoeveelheden groengas tot 2020 ingevoerd worden op het net, maar bij lange na niet wat er nu door het college wordt voorzien. Hij raadt

het college aan zich daarvan bij andere deskundigen op de hoogte te stellen. Als minister Cramer besluit dat de bijmenging van biobrandstoffen bij fossiele brandstoffen in 2010 omlaag gaat van 75 procent naar vier procent, dan zal de gegarandeerde markt voor biobrandstoffen kleiner worden. Hij was wel blij dat er ook een uitvraag voor diesel plaats zal vinden en zijn vraag is of er op dat gebied nog een politiek beslispunt aan de staten wordt voorgelegd. Het dieselvoorstel zal waarschijnlijk goedkoper zijn dan die van aardgas. Komt er dan in de staten een discussie over de keuze die er moet worden gemaakt?

De heer VAN BERKUM is voorstander van het oplossen van het klimaatprobleem en reductie van CO₂ en is blij dat daaraan wordt gewerkt. "Time to act", jazeker, koploper, graag, maar wel met het hoogst maatschappelijk rendement, dat wil zeggen op een zodanige manier dat de kosten in verhouding staan tot de baten. Het college wil de markt aanjagen en een impuls geven, evenals de productie op gang brengen, maar waarom moet dat per se via die bussen?

Er zijn veel logischer koppelingen te leggen. Het college koppelt groengas aan bussen en als dat wordt gekoppeld, dan is het schoner dan diesel. Maar uit die uitlaat van die bussen komt nog steeds een zelfde grote wolk CO₂ en misschien zelfs wel groter als spreker de geluiden van de inspreker goed begrijpt. Het college heeft spreker nog niet overtuigd en verder heeft hij nog een vraag over de normdoelstellingen in de concessie. Spreker begrijpt uit het verhaal van de heer Bats dat de CO₂-emissie in de uitvraag voor de concessie ontbreekt, omdat dit niet realistisch zou zijn. Waarom zou dit niet zo zijn? Immers, als dit wordt uitgevraagd, dan kan de markt de meest nieuwe technieken toepassen. Bovendien hoeft er niet per se een subsidie te worden uitgekeerd, maar er zou ook een bonus-malusregeling kunnen zijn, zodat er een bonus komt bij betere milieuprestaties. Er kunnen bussen op aardgas rijden en dat wordt als onderdeel van de oplossing voor het klimaatprobleem gezien. Spreker denkt dat het probleem niet bij de oplossing past.

De heer HORNSTRA aarzelt over hoe deze discussie verloopt. De gedeputeerde zegt dat het "time to act" is en daarin heeft zij heel erg gelijk. Er moet wat gebeuren, er is een opgave en daar heeft iedereen een invalshoek voor. Er gaat een aantal dingen niet goed en er moeten dingen worden gedaan. Dat het college dan ambitieus is, vindt spreker prima en dat heeft hij ook steeds gesteund. Die ambitie vindt iedereen ook prima, maar bij de weg die het college kiest heeft hij grote twijfels. Die twijfels heeft het college ook bij spreker niet kunnen wegnemen. Hoe komt dat nu dat het college hier met veel geestdrift volledig achter staat, terwijl spreker zoveel reserves heeft? Is de commissie te behoudend, te conservatief, ontbreekt het aan durf? Of zit het in de durf omdat het om heel veel gemeenschapsgeld gaat? Het college geeft aan dat wordt begonnen met aardgas en dat dan wordt overgeschakeld op groengas. Iedereen is het erover eens dat er geen enkele winst is te behalen met bussen die op aardgas rijden in verhouding tot groengas. Dat betekent dat dit tussenstation (aardgas) redelijk zinloos is. Een dieselauto gaat langer mee en schrijft minder af en als er wordt begonnen met rijden op diesel dan kunnen die bussen ook weer worden ingeruild als zij geen acht jaar meegaan, en als er dan wel een markt is voor groengas dan is er een heel andere situatie. Spreker is namelijk nog niet overtuigd dat de markt voor groengas veel groter zal worden door dit initiatief. Het college wil dit uiteraard wel graag, maar wat het college wil, gebeurt nog niet direct. Spreker ziet de markt dus nog niet zo komen in de zin dat er een markt denkbaar is waarbij iedereen op groengas rijdt. Spreker heeft daar grote twijfels over als het college daar dan € 10 miljoen voor inzet, terwijl met hetzelfde geld veel meer CO₂-reductie kan worden binnengehaald. Hij vindt dit initiatief dan ook op dit moment een stap te ver en stemt daar dan ook niet mee in. Hij dringt er dan ook op aan om nog eens te kijken hoe het gebruik van groengas kan worden gestimuleerd en of dat met certificaten kan gekoppeld aan de gereden kilometers, dat weet spreker niet. Daar is hij op zich niet op tegen, maar de koppeling die het college nu maakt kan hij op dit moment niet meemaken. Dat geldt waarschijnlijk voor alle fracties, dat is jammer voor het college, maar dat is hopelijk niet jammer voor het klimaat, want over het doel dat moet worden bereikt denkt hij hetzelfde als het college.

De heer LANGENKAMP sluit zich bij de woorden van de heer Hornstra aan. Het voorstel is goed bedoeld, maar helaas net niet goed genoeg uitgevoerd. De ChristenUnie gaf aan dat het erop lijkt dat het

college bezig is geweest om een oplossing bij het probleem te zoeken. Ook mevrouw Klip gaf aan dat als de norm wordt voorgeschreven, het niet anders kan dan dat er groengas moet uitkomen en de discussie was totaal anders gelopen als het college dat alleen maar had opgeschreven. Als het college dat had gedaan, dan had de hele commissie waarschijnlijk aangegeven dat het nog maar de vraag is of er bij die strenge norm automatisch groengas uit rolt als manier om die norm binnen bereik te brengen. Als het college nu alleen maar de norm zou voorschrijven, dan kan het college rustig afwachten wat er uit de inschrijvingen op de concessie naar voren komt en kan rustig worden gekeken wat er dan uiteindelijk uit de aanbesteding rolt. Als het college nu al zeker weet dat dit groengas is, dan geeft spreker het college daarvoor een compliment. Spreker is nu nog niet zover en deelt de mening van de heer Hornstra daarover, namelijk dat het nu nog een brug te ver is. De concessie duurt nu acht jaar, want de heer Bats telt die zes en die twee jaar direct bij elkaar op. Voor de stabiliteit van vervoerbedrijven en de bedrijfsvoering is deze periode heel normaal, maar in de (snelle) ontwikkeling van verbrandingsmotoren is acht jaar heel erg lang en over vier jaar kan er nog wel een veel schonere diesel zijn of een elektrische auto. Dan is acht jaar veel te lang en hij wil dan ook niet halverwege de rit na vier jaar moeten overstappen. Dat laatste was zijn suggestie dan ook uitdrukkelijk niet, dus wat dat betreft heeft mevrouw Klip hem verkeerd begrepen.

Mevrouw DATEMA wijst erop dat de waterschappen al bezig zijn met onderzoek om waterstof uit rioolwater te halen, dus die progressie zit er al in en dat is een heel interessante ontwikkeling. Bij de presentatie heeft zij gehoord dat er uiteindelijk toch op groengas gereden gaat worden, maar wanneer gaat dat dan gebeuren? Is dat binnen een jaar, twee jaar of duurt het nog tien jaar? Spreekster wil zuinig omgaan met de fossiele brandstoffen die er nog zijn, maar zij is er nog niet van overtuigd dat dit de oplossing voor het probleem is.

Mevrouw KLIP antwoordt in de richting van de heer Verheij dat het haar niet ging om de emissie van fijnstof en NOx, maar wat zij aan wilde geven is dat ook in andere landen aardgas als transitiebrandstof wordt gebruikt naar andere gassen, waaronder groengas. Een aantal opmerkingen betreffen herhalingen van de eerste termijn van commissieleden. De heer Lammers en de heer Hornstra geven aan dat het college wel graag iets kan willen, maar dat dit nog niet betekent dat het gebeurt. Nu is het zo dat het college regelmatig wordt benaderd door marktpartijen die aangeven dat zij net dat zetje van de stabiele vraag nodig hebben om daadwerkelijk te beginnen. Dat is ook de achterliggende gedachte van de agenda duurzame transportbrandstoffen, waar het om veel meer dan alleen groengas gaat. Het is dus niet zo dat het voor het college een doel op zich is, want dit is een middel om een doel te bereiken en dat is zuinig zijn op de teruglopende fossiele brandstoffen en een enorme CO₂-reductie.

De heer HORNSTRA merkt op dat er veel meer mogelijkheden zijn voor de toepassing van groengas en één van die manieren is leveren aan het net. Wanneer die markt daar rijp voor zou zijn, zou daar dus geen beperking liggen. Spreker heeft er ook geen bezwaar tegen om die markt te stimuleren, maar niet door middel van de stap via de aardgasbussen. Het is niet duidelijk hoe de situatie er over vier jaar uitziet en het kan best zijn dat de ontwikkeling van zuinige en schone motoren heel snel blijft gaan en dat er alsnog voor bussen op groengas wordt gekozen. Dat acht hij niet onmogelijk, maar zoals het voorstel er nu ligt moet het duidelijk zijn dat die weg niet kan worden gegaan. Wanneer producenten hun groengas niet kunnen afzetten, dan is dat toch een wat ander verhaal dan alleen in het openbaar vervoer, maar zijn er ook elders problemen met de afzet.

Mevrouw KLIP antwoordt dat zij het gevoel krijgt in een kring rond te draaien. Over het doel is zij het met de heer Hornstra wel eens, maar over de weg daar naartoe verschillen zij van mening. Spreker heeft overigens niet gezegd dat de prijs voor fossiele brandstoffen alleen maar gaat dalen. Dat heeft zij niet gezegd, want zij ziet die prijzen alleen maar stijgen.

De heer LAMMERS merkt op dat mevrouw Klip hem dan verkeerd heeft begrepen. In juni heeft de gedeputeerde gezegd dat het project in het provinciehuis moest worden uitgevoerd, omdat de fossiele

brandstoffen alleen maar duurder werden. Nu vier maanden verder is de prijs van fossiele brandstoffen bijna gehalveerd, dus de uitspraak in juni dat het alleen maar duurder zou worden, klopte niet.

Mevrouw KLIP antwoordt dat de overheid op dit majeure onderwerp niet moet denken over prijsschommelingen in drie maanden, want de overheid heeft de dure plicht om een lange termijnvisie te hebben. Op de langere termijn gaan de prijzen van fossiele brandstoffen alleen maar omhoog, hoewel dat niet met een rechte lijn gaat. Dat is overigens geen simpele visie op de energiemarkt. Ook bij de verbouwing van het provinciehuis heeft de heer Bomhof aangegeven dat de ontwikkelingen op het gebied van duurzame energie en energiebesparing zo snel gaan dat er nog wel een paar jaar kon worden gewacht, maar dan gebeurt er natuurlijk nooit iets en dat geldt ook voor dit voorstel. Afsproken is dat Noord-Nederland koploper zou zijn bij een aantal trajecten en dan past het niet bij het college om maar even te wachten. Spreker gaat overigens niet zover door aan te geven dat het college wel durft en de commissie niet. Het college durft in ieder geval wel en zij kent de staten ook als ambitieus als het gaat om klimaat en energie. Mevrouw Datema vraagt wanneer er dan precies op groengas kan worden overgeschakeld, maar dat is nu precies de reden waarom dit voorstel voorligt. De potentie om daar snel op over te schakelen zit er absoluut in en wellicht dat het college dat de commissie nog niet goed heeft kunnen uitleggen. Het college zal dit stuk dan ook niet voor de eerstvolgende vergadering van de staten agenderen.

De heer BATS antwoordt dat er na de uitvraag en de aanbesteding niet opnieuw aan de staten de keuze wordt voorgelegd op welke brandstof er zal worden gaan gereden. De staten beslissen dus nu over het voorliggende voorstel en indien zij daarmee akkoord zouden gaan, wordt de uitvraag in de dieselvariant gedaan en dat betekent dat er langs de normale begrotingslijnen van het OV-bureau, die bekend zijn bij de commissie, wordt gegund. In dit document staat op pagina 9 een staatje, waarin onder de EEV-norm precies staat wat het college uitvraagt als het gaat om de toegestane uitstoot van bepaalde stoffen. Dat zijn dan ook de doelen die het college gerealiseerd wil zien en daarop wordt uitgevraagd. Dat is dan ook de milieupositie die het college inneemt.

De heer LAMMERS vraagt of er dan geen nieuw beslispunt voor de staten komt. Dat betekent dat de aanbesteding te zijner tijd verder gaat en de gunning is dan een verantwoordelijkheid van het college.

De heer BATS antwoordt bevestigend. Onder normale omstandigheden gaat het inderdaad zo. Echter, de reactie van de commissie gehoord hebbende gaat het college hier nog eens over praten om te kijken wat er met de reactie van de commissie wordt gedaan. Onder normale omstandigheden komt het college in uitvraagprocedures niet bij de staten terug en gaat het college daarmee in de uitvoering aan de gang.

De heer LANGENKAMP snapt niet dat het dan langs de lijn van de diesel gaat. Het college vraagt toch gewoon die norm uit bij de aanbesteding? Dat hoeven dan toch niet de dieselmotoren te zijn die het beste uit de bus komen?

De heer BATS antwoordt dat het college iets doet en dat is niet alleen bedoeld voor de Bühne. Er wordt dus niet gewerkt met vijf bussen, maar met een substantieel deel van de bussen. Het moet dan ook ergens toe leiden, dus vraagt het college dan de hoogst haalbare variant uit. Nu het voorstel van het college weinig kans van slagen heeft, zal het college de EEV-dieselnorm uitvragen. Indien de norm van groengas wordt aangehouden bij de uitvraag, zoals de heer Langenkamp vraagt, kost dit heel veel geld en dat leidt dan uiteindelijk tot niets, dus daar wil spreker geen energie in steken. Kan de markt dit dan niet zelf opbrengen? In een uitvraag waarbij de massiviteit van het openbaar vervoer van enorm belang is, mag hij ervan uitgaan dat de markt dit niet op zal brengen omdat dit simpelweg meer geld kost.

De VOORZITTER stelt vast dat het voorliggende voorstel niet op de agenda van de volgende statenvergadering zal staan en de commissie wacht af met welk voorstel het college te zijner tijd zal komen.

10. Statenstuk 2008-349, Begroting 2009

De heer PETERS vraagt of hij voor de behandeling van dit agendapunt ook de gedeputeerde die verantwoordelijk is voor de financiën kan treffen.

De heer MUNNIKSMa antwoordt dat het college collectief verantwoordelijk is voor alle voorstellen die aan de orde komen en als er een gedeputeerde niet is, dan kan een andere gedeputeerde altijd antwoord geven. Bovendien gaat het in deze commissie om de beleidsmatige zaken die aan de orde komen en ook in die context zal hij op financiële vragen een antwoord geven.

De heer LAMMERS leest op pagina 74 bij de doelstellingen van het milieubeleid dat de belangrijkste energiebron energiebesparing is en dat kan niet genoeg worden onderstreept. Energiebesparing heeft verbluffende CO₂-effecten en dat moet zeker in het oog worden gehouden. Bij 5.13 gaat het over de uitwerking van klimaat- en energiebeleid. CO₂-reductie is een prima doel, maar de kosten per ton gereduceerde CO₂ dienen scherp in de gaten te worden gehouden, want uiteindelijk kan het geld maar één keer worden uitgegeven. Hij heeft een compliment voor een stelling in punt 5.18c, namelijk de haast die de gedeputeerde maakt inzake de beheerplannen Natura2000 en dat is slechts één van de weinige mogelijkheden om nog wat stuur op de zaken te houden. Hij is blij dat dit zo voortvarend gaat en dat wil hij vooral zo houden. Ten aanzien van punt 5.19 heeft hij kennis genomen van het op nul stellen van de waarde van natuurterreinen, dus een en ander gaat alleen maar via de exploitatierekening lopen. Komt het college nu ook weer met een voorstel om de waterschapsreglementen aan te passen?

Mevrouw SEINEN merkt op dat als zij de begroting voor het jaar 2009 leest, zij ook zaken tegenkomt die nog slaan op dit jaar. Bij verkeer en vervoer zijn er toezeggingen gedaan om de convenanten van de gemeenten af te sluiten in 2008. Is dat al gedaan? De totale bijdrage van de Drentse overheden aan het RST bedraagt € 65 miljoen en in het najaar worden de kaders voor de verdeling van de afzonderlijke projecten over de provincies en gemeenten gemaakt. Is dat al gebeurd? Ook hier heeft de provincie behoorlijke ambities en zojuist is de regiovisie Groningen-Assen aan de orde geweest. Kunnen deze projecten ook daadwerkelijk worden waargemaakt? De kosten-batenanalyse over de haalbaarheid van de spoorlijn Emmen-Groningen verwacht spreker nog dit jaar in de staten. Gaat dat ook lukken? Kijkend naar de beleidsopgave reductie verlichting valt haar op dat er wel sprake is van een reductie, maar als zij kijkt naar de kosten dan lopen deze voor het beheer behoorlijk op. Dat is vreemd en zij vraagt of de gedeputeerde dit kan verklaren. Hoe staat het met de parkeerplaatsen aan de A37? Voor wat betreft het verkeer en vervoer zijn de voornemens voor 2009 helder geformuleerd. Wel heeft zij de indruk dat de lat met ambities zo hoog ligt, dat er eerst nog flink wat hoogspringoefeningen moeten worden gedaan om deze sprongen te kunnen nemen. Voor de regio Groningen-Assen zijn meerjarige afspraken gemaakt over de woningbouwprogrammering tot 2020. Deze afspraken worden pas in 2011 op basis van de ontwikkelingen tot op dat moment bijgesteld. Ondertussen is dit jaar al een start gemaakt met het evaluatieproces. Uit onderzoek blijkt dat de krimp in het noorden eerder gaat plaatsvinden dan in de rest van Nederland. Op de korte termijn kan er dan wel sprake zijn van een lichte groei in het regiovisiegebied, maar ook daar zal na verloop van tijd de bevolking afnemen. Het CDA beschouwt het regiovisiegebied als een economische en functionele eenheid en dat betekent dat dorpen niet alleen bouwen voor de eigen behoefte, maar dat de vraag in de regio bepalend moet zijn. Zij pleit er toch voor om niet te wachten op bijstelling van beleid als demografische ontwikkelingen daartoe aanleiding geven. Haar motto is dan ook terughoudendheid. Er moet goed worden onderzocht welk type woningen wordt gevraagd en er moet zorgvuldig worden afgewogen waar de groei moet komen. Zij geeft de voorkeur aan inbreiding en bouwen rondom de dorpen en wil vooral de natuurwaarden intact laten. Wat betreft wonen, welzijn en zorg werken regio's aan breed gedragen uitvoeringsprogramma's. Dat juicht zij toe. Om het platteland ook in de toekomst aantrekkelijk te houden is het de hoogste tijd om met de regio's nieuwe concepten te ontwikkelen, een combinatie van voorzieningen te realiseren en gemeenten meer dan nu te ondersteunen bij het realiseren van deze opgave. Verder ziet zij in de begroting dat er met kracht zal worden opgetreden tegen verrommeling van het landschap. Haar is niet duidelijk op welke manier het college dit

wil aanpakken. In de begroting staat aangegeven dat de woonplannen van gemeenten in 2008 worden geëvalueerd. Hoe staat het met deze evaluatie?

De heer WESTERHOF merkt op dat op pagina 43 staat dat er 489 calamiteiten in de vaarwegen zijn geweest en het vreemde is dat dit ook geldt voor 2010, 2011 en 2012. Hij merkt op dat als er 489 calamiteiten zijn geweest, dat het college daar iets aan moet doen. Hij is ook nieuwsgierig over wat hij zich bij die calamiteiten moet voorstellen. Op pagina 46 is sprake van overdracht van bevoegdheden en taken van de regionale luchtvaart aan de provincie. Wat behelzen die bevoegdheden? In hoeverre is sprake van beleid en onderzoek? Is er ook al iets over handhaving bekend? Ten aanzien van de verrommeling van het landschap vraagt hij welke projecten zijn ingezet door de provincie, wanneer deze gereed zijn en wat inhoudelijk de beoogde doelen van die projecten zijn. Hier is een pot van € 605.000,00 voor los gemaakt, dus naar welke projecten is dit geld gegaan? Vlak voor de verkiezingen zat spreker in het hunebedinformatie centrum en toen werd er uitvoerig gesproken over de borden langs de snelwegen in het kader van de verrommeling van het landschap. Toen was het voorstel om maar één bord te maken waarop staat: "Welkom in Drenthe" en dan kan de andere reclame achterwege blijven. Daar ziet spreker nog niet veel verbetering in, dus misschien is het een tip om ook fysiek aan de burgers te laten zien dat er bij beleid ook uitvoering hoort. Hij heeft met belangstelling het stuk gelezen over brugbediening op afstand. Automatisering is wel heel leuk, maar niet heilig en uit oogpunt van zekerheid en veiligheid ziet spreker dan ook liever meer mensen bij de weg. Veertig jaar geleden zaten er op het provinciehuis drie mensen voor wegen en kanalen en zaten er 60 mensen in de buitendienst. Er was geen computer, maar kennelijk waren er maar drie administratieve krachten nodig. Nu heeft elke ambtenaar een computer, zitten er 60 ambtenaren in het provinciehuis en nog maar drie in de buitendienst. De technologie heeft niet waargemaakt wat er bij aanvang van de automatisering is beloofd. Een paar maanden geleden is er een ongelukje geweest waarbij Dieverbrug overstroomde en er zijn mensen geweest die hebben gewaarschuwd dat het niet goed zou komen bij hoog water, terwijl de computerafdeling verzekerde dat de zaak dik voor elkaar was. De fysieke aanwezigheid van de mens is voor de veiligheid en zekerheid dus ongelooflijk belangrijk.

De heer BALTES merkt op dat bij de behandeling van de begroting een beroep op de staten is gedaan om zich te beperken tot hoofdzaken. Die vraag zou hij nu ook de heer Westerhof weer willen stellen.

De heer WESTERHOF merkt op dat de provincie fysiek zichtbaar moet zijn door bij dergelijke zaken ook nog mensen in de buitendienst te hebben die toezicht kunnen houden en het gevoel van veiligheid op die manier kunnen vergroten. Het viel hem op dat in de begroting stond dat Drenthe zich gaat inspannen voor de actieve recreant en voor de verlenging van de verblijfsduur van de recreant. Dat bepalen die recreanten toch zelf? Er is de afgelopen jaren een trend gaande dat recreanten donderdagavond beslissen om het eerstvolgende weekend naar Drenthe te gaan. Moet dat de recreant worden verboden? Dat lijkt spreker heel onverstandig. Hij adviseert het college om meer in te spelen op trends die in ontwikkeling zijn, want dat is veel interessanter. Met de kredietcrisis voorspelt spreker dat er minder mensen naar het buitenland gaan en dan moet Drenthe dus die Nederlanders zien aan te spreken die in de vakantie in Nederland blijven. Hetzelfde geldt voor de structuurversterking van de land- en tuinbouw en zijn inzet is daarbij nieuwe marktgerichte ketenactiviteiten te ontwikkelen. Is dat iets wat vanuit de markt zelf komt of is dat iets dat binnen de vier muren van het provinciehuis is bedacht? Op pagina 78 staat er iets over de ecologische hoofdstructuur (EHS) en tot 2013 moet 1638 hectare worden gerealiseerd. Het gaat om een functieverandering ten behoeve van de EHS door te verwerven. Moet de provincie die 1638 hectare zelf verwerven? In welke fases wordt die hoeveelheid dan verworven? In een periode van vijf jaar wordt 320 hectare per jaar verworven en het gaat dan om een bedrag van € 350.000,00 waar 10 hectare voor kan worden gekocht. Dat redt de provincie niet en hij gaat ervan uit dat het LOFAR-project hier niet bij in zit, aangezien LOFAR-gebied niet tot de EHS behoort. Op pagina 161 gaat het over de luchthaven Eelde en daar staat dat bij GAE minder sprake is van een openbaar taak karakter, dat het in stand houden van de luchthaven van grote betekenis is voor de infrastructuur en dat uit het doel van de vennootschap zoals in de statuten is omschreven, dit aspect niet of nauwelijks naar voren

komt. In welke context is dit geschreven en wat wordt hiermee bedoeld? Spreker maakt eruit op dat het niet uitmaakt wat de betekenis van de luchthaven voor het noorden is.

Mevrouw DATEMA is heel blij met paragraaf 1.3 op pagina 16, want gemeenten hebben overlegpartners en provincies zouden dit ook moet oppakken. Op pagina 44 bij punt 2 merkt zij op dat in 2007 5.000 boten gebruik hebben gemaakt van de Drentse vaarwegen. Kan dit getal worden opgesplitst in recreatief en vrachtvervoer? Vrachtvervoer over het water verdient namelijk een impuls, levert minder verkeer op de weg op en minder uitstoot van schadelijke stoffen. Op pagina 48 gaat het over versnelling van de woningbouwproductie. In het kader van de huidige neerwaartse spiraal hoopt de SP dat de gedeputeerde ook inzet op betaalbare sociale woningbouw van huurwoningen. Grootschalige inzet op energiebesparing op pagina 91 bij 5.13.3 zal hopelijk ook bij bedrijven worden gerealiseerd, want daar is meer besparing mogelijk dan in een huishouden. Energiebesparing moet lonend worden gemaakt. Voor Milieubeleid wordt in 2009 ruim € 8 miljoen uitgetrokken, zo blijkt op pagina 104. In 2008 was dat nog € 3,3 miljoen. Valt hier de bodemsanering ook onder, want anders kan zij dat bedrag niet helemaal duiden? De SP vindt dat nutsvoorzieningen thuis horen bij de overheid en deze voorzieningen zijn destijds gezamenlijk opgezet voor algemeen profijt. Aandelen moeten niet worden vervreemd. Op pagina 130 gaat het over het dividend van Essent, dat € 6,7 miljoen bedraagt. Dit bedrag zou eigenlijk terug moeten naar de gebruiker, want deze heeft immers te veel betaald. Een energiebedrijf hoort geen winst na te streven en energiebesparing moet voor de consument lonend worden gemaakt.

De heer SLAGTER vraagt welke rol de staten gaan spelen bij de evaluatie van de woonplannen. Tot nu toe is dat nooit gebeurd en spreker snapt dat er een relatie met de Structuurvisie wordt gelegd. Dat spreekt voor zich, maar het is goed wanneer de staten hier ook bij worden betrokken. Dat geldt ook voor de convenanten die zijn gesloten op het gebied van wonen, zorg en welzijn, want hij wil graag worden bijgepraat over hoe gemeenten dit oppakken. Er zijn nogal wat zorginstellingen die uitwaaiëren over de provincie en daar een claim leggen op de woningcorporaties en daarin participeren. Is daar enige regie op? Daar vinden her en der nogal dure investeringen plaats. Voor de stedelijke ontwikkeling komen er weer nieuwe gesprekken met het ministerie van VROM en dat er gebiedsdocumenten zullen worden gemaakt. Daarvan heeft hij één voorbeeld gezien, namelijk dat van Groningen-Assen en dat vond hij een goed verhaal. Er wordt gewezen op integraliteit van wonen, werken en mobiliteit en ook het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) wordt genoemd. Hij vraagt om dit goed aan te zetten, want wat hij nu ziet in de regiovisie Groningen-Assen en rondom Leek en Roden baart hem grote zorgen. De helikopterview is verdwenen, evenals de integraliteit en het gaat alleen nog maar om wel of geen woningen en de aantallen. Indien die gebiedsdocumenten worden gemaakt moet er worden nagedacht over de structuur waarin het wordt weggezet en of de provincie wel in staat is om het aan te sturen. Bij verrommeling van het landschap vroeg spreker zich af of het beleid ook niet mede verrommelt. Het beleid ten aanzien van bedrijventerreinen, de ruimte voor ruimte regeling ten aanzien van oude schuren en verwaarloosde natuurgebieden begrijpt spreker wel, maar met de omgeving van snelwegen heeft hij al meer moeite als het gaat om de landschappelijke inpassing daarvan. Wat moet hij zich daarbij voorstellen? Is dat een sloot of is dat een meter en waar gaat dat over? Bij verrommeling gaat het over de zones één, twee en drie, dat wil zeggen de kleine stukjes grond waar een pony of een schaap in loopt. De vraag is hierbij hoe het begrip Drentse ruimtelijke kwaliteit wordt ingevuld. Volgens spreker is verrommeling gebonden aan het gebied waarin hij vertoeft. Hij mist de structuur daarin en vraagt om gebieden in beeld te brengen waaraan voorwaarden kunnen worden gekoppeld waaraan de kwaliteit van het landschap moet voldoen. Daar waar dan verrommeling optreedt kan er voor een gerichte aanpak worden gekozen. De opmerking dat snelwegen snel worden vernield door vrachtverkeer viel spreker op. Zo ligt er net een nieuw wegdek op de A28 en zijn er al weer geulen te zien. Wordt daar ook met de vervoerssector over gesproken? Verder zijn er plannen genoeg om het geluidsniveau van wegen naar beneden te brengen, maar spreker heeft het idee dat hier niet veel aandacht voor is. Hij wil dan ook dat dit probleem een hogere prioriteit krijgt. De uitvoering van de motie over Roden-Leek en de adequate verbinding met het openbaar vervoer, hangen af van de afspraken die daarover in dat gebied zijn gemaakt. Dat is wel erg wijd geformuleerd, dus hij wil daar graag wat meer over weten.

De heer HORNSTRA merkt op dat de EHS een terugkerend verhaal betreft. Nu is de doelstelling voor 2015 aankoop en voor 2018 inrichting, maar het college heeft daar zelf enige twijfel bij. Nu lukt het misschien wel om de grond aan te kopen, maar lukt het ook om het gebied in te richten? Heel veel mensen hebben negatieve gevoelens en opmerkingen over natuurterreinen die wel worden aangekocht en niet ingericht en als een partij iets beheert dan moet er ook goed voor worden gezorgd. Daar zijn wel wat problemen bij te bedenken. Wat interessant is, is dat de aankopen voortaan niet meer worden beschouwd als investering, maar als last voor de exploitatie. Is dat nu Drents beleid of is dat rijksbeleid? Waar komt dit vandaan en welke gevolgen heeft dat financieel? De beheersplannen voor Natura2000 moeten voor 1 september 2009 klaar zijn. Is dat realistisch? Hoe gaat dat proces nu en is daar draagvlak voor? Worden er echt van onderaf en interactief beheersplannen samengesteld? Het verbaast hem dat het CDA niet heeft gevraagd naar de eigen motie voor een extra impuls voor de sociaaleconomische ontwikkeling van het platteland in het kader van het vitale platteland. De vraag is nu of dit ook gebeurt en of er genoeg plannen zijn. Werken gemeenten ook mee en wordt het geld niet ingezet of blijft het op de plank liggen?

De heer BALTES merkt op dat de begroting 2009 keurig in lijn ligt met het in gang gezette en door hem gewenste beleid. De komende jaren wordt er, ook in meerjarenperspectief, een stevige greep uit de reserves gedaan. Er is geen ruimte voor nieuw beleid en hij mist ook het overzicht met betrekking tot het Stimuleringsfonds Drentse Projecten. In deze versie is er bewust voor gekozen de prioriteiten te belichten en deze toe te lichten. Aan de orde is toch nog even de vraag wat dit zegt. Kan er tevreden achterover worden geleund met de constatering dat de begroting keurig sluit? Om die vraag te beantwoorden moeten de staten zich realiseren dat juist waar het gaat om de prioriteiten, het eigenlijk maar gaat om zes procent van de totale lasten, dus het gaat niet over 94 procent van de lasten. Wellicht is het ook maar goed dat het niet ook nog daarover gaat, gezien de lengte van behandeling van dit onderwerp in de staten. Er wachten grote uitdagingen, waar hij alleen al denkt aan de cofinanciering van het regionaalspecifieke pakket. Het is wat hem betreft geen reden om tevreden achterover te leunen. Het college haalt € 12 miljoen uit de reserve investeringen verkeer en vervoer. Daarmee is het dode geld onttrokken.

Mevrouw SEINEN vraagt of deze onderwerpen niet in de Statencommissie BFE terecht horen.

De heer BALTES antwoordt dat dit over verkeer en vervoer gaat. Met het halen van die € 12 miljoen is de reserveruimte ook op, dus is de provincie bij toekomstige tegenvallers niet in staat om deze vanuit die reserves te dekken? Is het dan wel verstandig om die € 12 miljoen eruit te halen, want zo ondenkbaar dat er tegenvallers komen is dit toch niet? Er wordt € 2 miljoen gevraagd voor de versnelde inrichting van de EHS. Vanwaar de haast? Er moeten toch eerst beheersplannen komen? Bij de Voorjaarsnota is de Reserve vitaal platteland opgeheven en nu geeft het college aan dat er bijna een half miljoen uitvoeringskosten nodig zijn voor het pMJP, want die kosten blijken nu plotseling ongedekt te zijn. Was dat al bekend toen de reserve is opgeheven in de Voorjaarsnota?

De heer KUIPERS vindt dat de begroting 2009 er goed uitziet. Het is een logisch en consequent vervolg op het ingezette beleid en de uitkomsten van de algemene beschouwingen. De provincie is op een aantal terreinen actief bezig en betreft daar de inwoners op een interessante manier bij, zoals bij de discussie over de nieuwe Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO). Hier moet actief mee door worden gegaan, want de provincie doet er immers toe? Het college pakt motie 15 dan ook voortvarend op en er kan over zes maanden al het nodige worden tegemoet gezien. Op pagina 47 maakt het college melding van het feit dat er een verkenning zal worden gedaan naar het gebruik van duurzame energie voor openbare verlichting. Daar ziet hij helaas geen budget voor terug en hij is benieuwd wanneer het college daarmee aan de slag gaat. Op pagina 49 staat dat actief een beleid moet worden ontwikkeld om de verrommeling van het landschap tegen te gaan. Die opmerking is spreker uit het hart gegrepen. Ambities heeft dit college genoeg en zo is de wens om in Drenthe een woonwijk te realiseren van een extreem hoge duur-

zaamheid en dat is het meest vergaand van Nederland. GroenLinks wil die ambitie nog verder omhoog schroeven en wil streven naar een ecologische woonwijk. Daarnaast wil het college het wonen op en aan het water introduceren. Nu kent Drenthe het wonen aan het water al, blijktens het wonen aan de diverse kanalen, maar hij neemt aan dat het college dat niet bedoelt. Waar moet hij aan denken als het gaat over wonen op het water? Drenthe kent slechts twee meren en wat hem betreft komen die zeker niet in aanmerking om op te gaan wonen. Hij vraagt zich dan ook af of het bedrag van de geraamde € 100.000,00 wel voor dit doel moet worden ingezet. Bij het staatje op pagina 70 bij het programma 4 "Kennis werkt" mist hij bij punt 4.1 een gewenst budget, terwijl er sprake is van een prioriteit. Programma 5 stemt hem over het algemeen tot grote tevredenheid. Veel onderwerpen die voor GroenLinks van belang zijn worden opgepakt en wel in de lijn die hij voorstaat. Waterhuishouding en natuur en landschap krijgen de aandacht en dekking die zij verdienen. De staten hebben een motie aangenomen aangaande projecten voor energiebesparing ter grootte van € 1 miljoen in programma 5.13. In het financieel overzicht op pagina 98 staat niets opgenomen. Is dat vergeten of staat dat elders? Op pagina 103 wordt melding gemaakt van het feit dat er ten behoeve van het pMJP geen middelen meer zijn, terwijl dat nog wel wordt opgenomen in de lijst van overige activiteiten. De vraag is hoe het college dit gaat financieren. Spreker ervaart de voorliggende begroting als positief en complimenteert het college met deze begroting voor zover het deze commissie aangaat. Tijdens de behandeling in de andere twee commissies zal GroenLinks ook zeker een bijdrage leveren en aan de hand van de beantwoordingen zal een totaalafweging worden gemaakt. Verder zou hij willen dat de naam van zijn partij niet langer wordt afgekort tot GL, maar vraagt of de schrijfwijze "GroenLinks" op dezelfde wijze als op de naambordjes wordt gehanteerd.

De heer MEDEMBLIK vindt de voornemens voor 2009 helder verwoord en deze sluiten ook aan bij eerdere doelstellingen die zijn geformuleerd. Hij heeft een aantal vragen ter verduidelijking waarop hij een antwoord wil om een totaalafweging te kunnen maken. De calamiteiten die zijn genoemd gaan volgens spreker over de periode 2008 tot 2010, terwijl de SP nog weer die drie jaar daarna noemde. In de getallen in de staatjes is te zien dat er een bepaalde doelstelling wordt weergegeven en getallen nemen af of stijgen. Dat is bij die calamiteiten niet te zien, dus hij vraagt zich af of daar geen lagere streefwaarden kunnen worden genoemd. Op pagina 43 gaat het over openbare verlichting en het percentage verlichting dat verwijderd gaat worden neemt toe. Eerder zijn daar opmerkingen over gemaakt vanuit de Drentse samenleving. Daar hoort hij de laatste tijd niet zoveel over, maar spreker weet niet of dat ook zo door het college wordt ervaren. Op pagina 44 wordt geconstateerd dat er in Drenthe 5000 scheepvaartbewegingen zijn geweest en dat betekent dat qua onderhoud van vaarwegen € 1.000,00 per boot per jaar wordt uitgegeven.

Mevrouw SEINEN vraagt of dit interessante informatie is dat er € 1.000,00 per boot wordt uitgegeven.

De heer MEDEMBLIK had verwacht dat dit bedrag hoger zou zijn. Wat is het streefbedrag per boot voor het komende jaar? Wat is de invloed van de vaarweg Erica-Ter Apel? Op pagina 48 gaat het over de woningbouw in Assen-Emmen. Is dat wat daar staat nog haalbaar? Hij sluit zich aan bij wat er al is gezegd en gevraagd over verrommeling.

Mevrouw HAARSMA merkt op dat het CDA vraagt om terughoudendheid als het gaat om de woningbouw in het regiovisiegebied. Het college gaat jaarlijks monitoren en nog recent heeft het college de woningbouwcijfers neerwaarts bijgesteld en het college blijft eventuele fluctuaties volgen en monitoren. Dat is steeds de afspraak geweest in regiovisiegebied. Met betrekking tot wonen, welzijn en zorg heeft het college inmiddels goede resultaten geboekt. In de regio Zuidoost ligt een uitvoeringsprogramma gereed. Dat is tot stand gekomen samen met alle betrokken partijen en dat zijn er heel wat. Het gaat daarbij om de woningbouwcorporaties, zorginstellingen, welzijnsinstellingen en gemeenten. Daar ligt een forse opgave en in dat gebied wordt dus uitdrukkelijk samengewerkt als het gaat om het thema wonen, welzijn en zorg. Het is ook de bedoeling dat de provincie zich nu gaat terugtrekken en als het gaat om rollen en taken dan was dit bij uitstek een taak van het bijeenbrengen van partijen, kijken wat

de opgave is, wat er moet gebeuren en wat het uitvoeringsprogramma is wat daaraan ten grondslag ligt. Dat heeft zij gerealiseerd en in de regio Zuidwest gaat dat binnenkort gebeuren en datzelfde staat te gebeuren in het regiovisiegebied. Als het gaat om de verrommeling kunnen de staten binnenkort een voorstel tegemoet zien hoe dit college dat probleem denkt aan te pakken. Voor de woonplannen is het college op dit moment bezig met een tournee langs alle gemeenten om te kijken wat er is gebeurd met de uitvoering. Daar is het college druk mee doende en vervolgens volgt een bestuurlijk overleg en spreekster weet dat op dit moment gemeenten heel druk bezig zijn om in te spelen op actualiteiten en hier en daar worden woonplannen ook al bijgesteld. Het college gaat in het voorjaar van 2009 met de gemeenten aan tafel en dan wordt er ook het omgevingsbeleid bij betrokken, waarin wonen een prominente plaats gaat spelen. Aan de hand van de woonplannen, het omgevingsbeleid en de bouwstenennotitie met betrekking tot wonen, gaat het college met de commissie hierover in gesprek hoe dit binnen Drenthe handen en voeten zal krijgen. De opmerking van de heer Medemblik over woningbouw in Assen en Emmen gaat over de beschikking locatiegebonden subsidies en de afspraken die met het ministerie worden gemaakt. In maart 2008 heeft zij een gesprek met minister Vogelaar gehad aangaande de afspraken over Assen-Groningen en volgende week heeft zij afspraken met de minister met betrekking tot Emmen. Dat doet zij uiteraard samen met de gemeente.

Mevrouw KLIP merkt op dat de motie voor het bedrag van € 1 miljoen voor energiebesparing is opgenomen in de € 22,6 miljoen die zijn gereserveerd binnen het stimuleringsfonds voor het Programma klimaat en energie. Mevrouw Datema vraagt of energiebesparing lonend kan worden gemaakt. Spreekster antwoordt bevestigend en geeft aan dat dit ook heel vaak lonend is en het was ook te lezen in de Nota Energiek Drenthe, maar ook in de Nota klimaat en energie, dat dit de manier is om mensen te verleiden om aan energiebesparende maatregelen te doen. Daar praat zij ook heel veel over met woningbouwcorporaties, want deze hebben veel woningen van oudere makelij. Dit is ook een van de speerpunten binnen het noordelijke energieakkoord en spreekster heeft zelfs gisteravond nog met minister Cramer gesproken over hoe VROM het juridisch instrumentarium kan aanleveren, zodat de drie noordelijke provincies daar actief mee aan de slag kunnen.

De heer BATS antwoordt dat hij in afronding is van de convenanten 2009-2010 met de gemeenten en hij probeert dit op een aantal terreinen in te passen in het regiospecifieke pakket, zodat er werk met werk kan worden gemaakt. Dat komt er dus aan. De ambities van de projecten liggen hoog, maar er kunnen factoren zijn die het realiseren van ambities in de weg staan. Het college probeert wel zijn ambities zo scherp mogelijk in het oog te houden. De haalbaarheidsanalyse Emmen-Groningen wordt morgen vrijgegeven per mail en ligt vrijdag bij de commissieleden in de brievenbus. Daarin staat heel gedetailleerd wat het rendement van die lijn zou kunnen zijn. De kandidaat die zich had aangediend voor de beveiligde parkeerplaatsen in Emmen heeft zich teruggetrokken. Op dit moment is spreker in gesprek met een gemeente om te kijken of langs diezelfde as de faciliteiten kunnen worden geschapen om alsnog een bewaakte parkeerplaats te creëren omdat het rijk in het aanwijzen van parkeerplaatsen Noord-Nederland is vergeten. De calamiteiten waar de SP naar vraagt variëren van een dood konijn langs de weg tot een klein probleem bij de sluis in Dieverbrug. Ten aanzien van de luchthavens merkt spreker op dat de komende weken een brief onderweg is naar de commissie over de positie van de luchthaven en hoe het college daar tegenaan kijkt en daarbij worden alle recente ins en outs automatisch meegenomen. Indien de commissie daar en detail over wil praten, dan is de commissie BFE daartoe een betere plek. In tegenstelling tot de vijf medewerkers die langs de kanalen lopen, zitten er vijf medewerkers op het provinciehuis die zich hiermee bezig houden en 32 mensen in de buitendienst en in de zomer zijn dat er circa 100. Overigens was het probleem bij Dieverbrug niet te wijten aan automatisering, maar aan een heel ouderwetse semafoon. Ten aanzien van de slijtage en het geluidsniveau van snelwegen is het college op dit moment bezig met nieuw onderhoudsbeleid voor de wegen. Dat beleid moet Europaconform blijken en iedere twintig jaar worden die regels aangepast. Daarbij wordt ook de slijtage van de wegen meegenomen, want ook het college heeft dat gesignaleerd. Hoe gaat het college daarmee om en hoe wordt daarover met het rijk onderhandeld? Dit heeft volop de aandacht van het college, maar moet

in die nieuwe beleidsnota naar voren komen, De bestuurlijke afspraken over het openbaar vervoer Roden-Leek hebben aan de ene kant te maken met het transferium dat daar plaats krijgt, maar ook hoe openbaar vervoer door Roden-Leek gaat rijden op een zo snel mogelijke manier en hoe Roden en Leek tegen hun gebied aankijken en wat wel en wat niet mag. Dat is bedoeld met die pagina. Voor wat betreft de reserve van € 12 miljoen voor verkeer en vervoer is deze opgesplitst in twee bedragen, te weten een bedrag van € 10 miljoen zogenaamd strikjesgeld. Dat is in de afgelopen jaren door sprekers voorganger als regiovisiegeld geparkeerd in de Reserve verkeer en vervoer. Dat is dus geld dat eigenlijk was bedoeld voor de regiovisie en dat bleek geld te zijn dat voor die doelen niet meer zou worden ingezet en daarom heeft het college besloten dit eruit te halen en het naar een andere pot over te hevelen, want dan kunnen daar andere dingen mee worden gedaan. Bij het bedrag van € 2 miljoen is met het vergrootglas gekeken wat er binnen het enorme bedrag van verkeer en vervoer nog dood geld zou kunnen zijn. Dat is het bedrag van € 2 miljoen dat het college heeft gevonden en het zou nog zo kunnen zijn dat er zicht tot op de bodem komt en er iets moet gebeuren, maar dat laat spreker graag aan de staten over. Het bedrag kan dus in de Reserve verkeer en vervoer worden gestoken, maar het kan ook blijven staan totdat het college dit bedrag nodig heeft. Het voornemen van het college is om de verlichting met 30 procent terug te dringen, maar tegelijkertijd wil hij geen genoegen nemen met de opmerking dat LED-verlichting niet voldoet als straatverlichting. Er wordt gewerkt aan een aantal proeven waarmee spreker te zijner tijd terugkomt in de publiciteit om in een aantal testweken met LED-verlichting te gaan experimenteren, maar daarnaast zijn er ook nog mogelijkheden met kleine windturbines die kunnen worden ingezet voor verlichting en andere activiteiten op het terrein van het opwekken van energie. Daar wil de provincie mee aan de slag en dat betekent dat een deel van de verlichting wordt weggehaald, maar daar waar het geconcentreerd en innovatief opnieuw kan worden aangelegd daar moet een gerichte lichtbundel op fietspaden worden gericht. De bedragen omrekenend zou het best kunnen zijn dat de heer Medemblik op € 1000,00 per boot komt, maar spreker weet niet goed wat hij hiermee aan moet. Als het gaat om een streefwaarde dan zou deze kunnen worden geagendeerd, maar hij heeft dan echt wat meer informatie nodig over de doelstelling waarom de commissie dit nu hier neerlegt.

De heer MUNNIKSMER merkt ten aanzien van de beheerplannen Natura2000 op dat het college deze zeer voortvarend wil oppakken omdat er op dit moment veel onduidelijkheid is bij de recreatiesector, de landbouwsector en de natuurorganisaties over hoe dit gaat uitpakken nadat het toetsingskader voor ammoniak aan gruzelementen is gegaan. Het college heeft wel de ambitie om dat heel snel te doen, maar spreker gaat niet toezeggen dat de beheerplannen feitelijk klaar zijn op 1 september 2009, maar de conceptbeheersplannen zijn op 1 september 2009 klaar en alles op alles moet worden gezet om dit voor elkaar te krijgen, want het zal ook een eigen traject in de verschillende gebieden moeten krijgen en ook daar is enige aandacht voor. Het zou ook goed zijn om een keer voor deze commissie de commissieleden te vertellen waar deze provincie staat en dat Havelte-Oost zich goed ontwikkelt vindt spreker ook bijzonder leuk. Over het op nul zetten van natuurterreinen in de begroting merkt hij op dat de provincie die terreinen verwerft voor de eeuwigheid en het is in ieder geval niet de bedoeling dat de provincie die gronden daarna weer gaat afstoten als er later een opbrengst kan worden gegenereerd en vandaar dat ervoor is gekozen om dat begrotingstechnisch zuiverder op te nemen. Dat betekent overigens niet dat zij voor anderen geen waarde hebben, want het ministerie van LNV heeft een rapport uitgebracht waaruit naar voren komt dat investeren in landschap loont. De heer Westerhof heeft bij toerisme opgemerkt dat de provincie niet op de stoel mag gaan zitten van de recreant omdat deze zelf kan bepalen wat hij of zij wil. Hij gaf ook nog de opmerking mee dat door onder anderen de kredietcrisis de druk op de recreatiemarkt in Nederland wordt vergroot. De heer Westerhof suggereerde om met de trend mee te gaan en meteen daarna maakte de heer Westerhof de koppeling richting de landbouw en daar heeft spreker juist het idee van dat de heer Westerhof vindt dat de Drentse overheid vooral kritisch moet zijn als het gaat om het volgen van een aantal trends op het gebied van landbouw. Spreker denkt dat het de komende tijd best een boeiende discussie wordt tussen het college en de heer Westerhof, als ook tussen spreker en de staten over dit onderwerp. Bij de EHS staat in de staatjes dat de provincie twee jaar geleden afspraken met het ministerie van LNV heeft gemaakt dat wanneer het ILG-budget wordt gedecentraliseerd, daar in zeven jaar ook iets voor zal worden gedaan. Wat in dat staatje staat is

in feite de verplichting die de provincie Drenthe op zich neemt om voor 2013 gerealiseerd te krijgen. Daarbij is het niet zo dat er in porties wordt gedeeld omdat er ieder jaar een zevende deel moet worden gedaan, maar er wordt gekeken wat de mogelijkheden zijn om goed op de markt in te kunnen spelen. Dat is ook een van de redenen waarom het college om een klein beetje budget vraagt om versneld in het kader van de EHS aankopen te doen, want als de markt zich ervoor leent om tegen een redelijke prijs die grond te kopen, dan zit de overheid en ook de landbouw in een betere positie dan wanneer vlak voor 2015 of 2018 in het kader van de EHS met stoom en kokend water grond moet worden aangekocht. Dat is namelijk zowel voor landschap en natuur als de landbouw een groot probleem. LOFAR zit hier inderdaad niet in. Hij stelt vast dat Drenthe in het kader van de inspanningsverplichting voor het ILG in vergelijking met andere provincies goed scoort op het prestatieniveau. Dat is trouwens niet nieuw, want dat heeft Drenthe altijd al gedaan. Wel blijft het een punt dat het inrichten vaak gebeurt op het moment dat er in het hele gebied grond verworven is. Het is ook van belang om zuinig om te gaan met overheidsmiddelen, maar enige aandacht voor de tussenliggende fasen zodat het er ook dan fraai blijft uitzien is op zijn plek, dus dat zal hij ook nog weer eens meenemen. De relatie tussen de versnelling van de EHS en Natura2000 en de beheerplannen is er niet, hoewel het soms wel landt in hetzelfde gebied. De heer Hornstra vroeg naar de statenbreed gesteunde motie om € 500.000,00 per jaar beschikbaar te stellen voor Vitaal Platteland. In het eerste jaar dat er met die motie is gewerkt, kwam vooral de planvorming bij gemeenten vrij moeizaam op gang. Dat heeft ertoe geleid dat het budget dat in 2007 beschikbaar was, is toegevoegd aan het budget voor 2008, zodat voor 2008 een bedrag van € 1 miljoen beschikbaar was. Als spreker op dit moment door de oogharen kijkt en vaststelt wat er in 2008 zal worden besteed, dan zal er in 2008 meer dan € 500.000,00 worden besteed, maar minder dan € 1 miljoen en daarin speelt mee dat gemeenten niet altijd de cofinanciering voor elkaar kunnen krijgen of dat de procedures nog niet goed doorlopen zijn. Op dit moment loopt dit echter in een veel hoger tempo dan in 2007 en spreker wil dat tempo samen met gemeenten in 2009 bewaren. De heer Baltès heeft een aantal financieel-technische opmerkingen gemaakt en in dat kader wil hij ook de opmerkingen over de uitvoeringskosten van het pMJP plaatsen, want nu er de afgelopen tijd fors is gekeken naar reserves, kan dat betekenen dat administratief iets over het hoofd wordt gezien en dat later de conclusie wordt getrokken dat uitvoeringskosten die ook uit een reserve werden betaald, niet meer gedekt zijn en dan moet bij een volgende begrotingswijziging worden gezorgd dat er iets wordt geregeld. In die zin wordt er teruggekomen op een administratieve fout en wordt het op die manier hersteld. Verder is aangegeven dat er een uitdaging is om het regiospecifieke pakket (RSP) en het Ruimtelijk-Economisch Programma (REP) goed gefinancierd te krijgen en dat de begroting er aanleiding toe geeft dit voortvarend op te pakken. Dat wil hij ook blijven doen. Over het vervallen van de reserve van € 12 miljoen voor verkeer en vervoer merkt spreker op dat iedereen die een mooi potje heeft een bepaald risico loopt op het moment dat het potje wordt verminderd. Daar is niks mis mee, want de klok slaat de ene keer iets verder de ene kant uit en de andere keer de andere kant. Een aantal jaren geleden werden veel reserves en voorzieningen opgebouwd en op dit moment wordt geprobeerd dat zo weinig mogelijk te doen. Dat betekent wel dat de risicoparagraaf daarmee een sterkere wordt, want er moet dan toch worden aangegeven dat het risico toeneemt op het moment dat reserves worden verminderd, ondanks dat kan worden aangegeven dat wordt voorzien dat bepaalde risico's zich in 2009 niet voor zullen voordoen. Dit is echter inherent aan de aanpak om zoveel mogelijk reserves weg te spelen en bijvoorbeeld te gebruiken om de Drentse projecten in de toekomst goed weg te kunnen zetten.

TWEEDE TERMIJN

Mevrouw SEINEN merkt op dat bij openbare verlichting een reductie plaatsvindt, maar er zijn wel oplopende kosten voor het beheer. Hoe zijn deze te rijmen? Zij vergelijkt daarbij pagina 43 met pagina 140.

De heer LAMMERS hoorde gedeputeerde Munnikma spreken over het toetsingskader voor ammoniak. Het eenvoudige toetsingskader van vroeger is er niet meer, dus de vraag is hoe de situatie op dit moment is.

De heer KUIPERS vindt het goed om te horen dat het bedrag van € 1 miljoen is opgenomen in het Programma klimaat en energie. Het zou mooi zijn om die bedragen ook op te nemen in de staatjes, want hij blijft eindeloos zoeken. Hij is erg te spreken over dit beleid en de heer Bats versterkt dat door aan te geven welke maatregelen hij op het gebied van openbare verlichting aan het nemen is. Waar moet hij aan denken als er wordt gesproken over wonen op het water? Bij het programma pMJP ontbreken financiële middelen terwijl deze wel op het lijstje staat van overige activiteiten. Is dat een omissie of niet?

De heer WESTERHOF vraagt of er voor volgend jaar nog budget beschikbaar is voor de provinciale campagne "Pest aan asbest" en wat is de stand van zaken op dit vlak? Wat is de betekenis van de motie van de SP in relatie tot de acties?

Mevrouw DATEMA heeft gevraagd om uitsplitsing van de 5000 vaarbewegingen tussen vrachtverkeer en recreatief verkeer. Zit in het bedrag van € 8 miljoen voor milieubeleid de sanering van de bodem besloten?

Mevrouw HAARSMA antwoordt op de vraag over wonen op of aan het water dat de commissie binnen afzienbare tijd een voorstel in die richting zal ontvangen.

Mevrouw KLIP antwoordt dat de vragen over asbest en handhaving in de portefeuille van de heer Baas zitten en deze is aanwezig tijdens de commissie BFE. Die vragen kunnen dan worden gesteld. Ten aanzien van de vraag van mevrouw Datema over bodemsanering, merkt spreekster op dat dit onder het kopje Bodem in hetzelfde staatje valt. Het bedrag van € 8 miljoen is dus voor geïntensiveerd milieubeleid en wat daar allemaal onder valt, kan zij niet precies zeggen.

De heer BATS antwoordt dat ten aanzien van de beheerskosten in relatie tot de reductie van openbare verlichting, de insteek voor de reductie van verlichtingsmasten geen begrotingsinsteek is geweest, maar dit was vooral door milieuoverwegingen ingegeven. In de komende jaren kost het weghalen van die masten dan ook geld en tegelijkertijd zijn de energielasten gestegen voor openbare verlichting en dat zit verdisconteerd in het staatje wat hier is te zien. Op het moment dat die 30 procent weg is, zal voor die lichtmasten de begroting dalen, maar tegelijkertijd zal daar voor de alternatieve verlichting een andere ambitie tegenaan worden gelegd.

De heer MUNNIKSMa antwoordt dat door het rapport Trojan een taskforce in het leven is geroepen die opnieuw moet kijken naar de ammoniakproblematiek. Het rapport heeft daar een aantal behartenswaardige woorden over gezegd en er is ook gevraagd een aantal zaken verder uit te werken. Die uitwerking heeft spreker inmiddels gezien en die brengt hem ertoe erop aan te dringen zo snel mogelijk de interim-fase over te slaan, want op dit moment zit iedereen verstrikt in regelgeving en uitspraken van de Raad van State waar niemand nog uitkomt. De duidelijkheid komt er pas op het moment dat er beheerplannen liggen en vandaar ook de ambitie van spreker nog sneller met die beheerplannen aan de slag te gaan.

De VOORZITTER sluit de beraadslagingen. Indien er nog vragen zijn dan kunnen commissieleden deze in een andere commissie stellen of tijdens de begrotingsbehandeling in de staten zelf.

De heer BOMHOF stelt voor de agendapunten 11 en 12 door te schuiven naar de volgende commissievergadering.

Na hoofdelijke stemming besluit de COMMISSIE in meerderheid de agendapunten 11 en 12 over de toekomstagenda duurzame transportbrandstoffen Noord-Nederland 2008-2011 en de verlenging en wijziging delegatie grondwatertaken aan waterschappen door te schuiven naar de volgende commissievergadering.

11. Mededelingen

De VOORZITTER wijst erop dat de commissie bij Woonconcept op werkbezoek zal gaan; een datum moet nog worden gezocht, maar zal een datum in het nieuwe jaar worden. De griffie zal naar een geschikte datum kijken.

12. Sluiting

De VOORZITTER sluit de vergadering om 18:48 uur.

Vastgesteld in de vergadering van de Statencommissie Omgevingsbeleid van 26 november 2008

, voorzitter

, commissiegriffier

TOEZEGGINGEN gedaan in de vergadering van de Statencommissie Omgevingsbeleid van 15 oktober 2008

Blz. 39   Gedeputeerde Haarsma zegt toe de staten binnenkort een voorstel te sturen over de aanpak van de verrommeling.

Blz. 42   Gedeputeerde Haarsma zegt toe dat de staten binnen afzienbare tijd een voorstel ontvangen over wonen op of aan het water.

Lijst van toezeggingen Statencommissie Omgevingsbeleid

(tot en met vergadering van statencommissie van 15 oktober 2008 bijgewerkt)

Nr	Datum toezegging	Korte termijn (binnen 3 maanden)	Wijze van afdoening	√
1.	20-02-2008 SC OGB	De heer BATS zegt toe dat bij de daadwerkelijke behandeling van de varianten van de N34, waarover de commissie zich moet uitspreken, alle details en elementen zullen worden meegenomen.		
2.	02-04-2008 SC OGB	Mevrouw KLIP zegt toe het Engelstalige onderzoeksrapport over CO ₂ -opslag toe te zenden.		
3.	21-05-2008 SC OGB	De heer BAAS zegt toe dat hij de heer Westerhof schriftelijk zal informeren over de stand van zaken met betrekking tot de websites "Da's nou Drenthe" en VVV Drenthe.		
4.	21-05-2008 SC OGB	De heer BATS zegt toe de resultaten van het onderzoek naar de kwaliteit van de fietspaden in Drenthe van de ENFB te zullen opvragen en daar bij de commissie op terug te komen.	Memo van 8 oktober 2008	√
5.	18-06-2008 SC OGB	De heer BATS zegt toe uit te zoeken of en wanneer het MEP aan de Staten wordt voorgelegd.		
6.	15-10-2008 SC OGB	Gedeputeerde Haarsma zegt toe de staten binnenkort een voorstel te sturen over de aanpak van de verrommeling.		
7.	15-10-2008 SC OGB	Gedeputeerde Haarsma zegt toe dat de staten binnen afzienbare tijd een voorstel ontvangen over wonen op of aan het water.		
		Lange termijn		
1.	23-04-2008 PS	De heer BATS herhaalt zijn toezegging, gedaan in de vergadering van de Statencommissie BFE van 16 april 2008 dat het college aan het eind van het jaar komt met een visie op de mogelijkheden van een stedelijk netwerk Meppel-Zwolle.		
2.	21-05-2008 SC OGB	De heer BATS zegt toe dat hij de voortgangsrapportages van de N34, die Rijkswaterstaat periodiek naar het college stuurt, integraal aan de commissie zal doorsturen ter kennisname.		
3.	21-05-2008 OGB	De heer BATS zegt toe te zijner tijd terug te zullen komen op de vraag van de heer Slagter naar contractmanagement in het weg- en waterbeheer en de beoogde effecten daarvan in de periode tot 2014.		
		Moties		

M1 PvdA	23-04-2008 (PS)	PS verzoeken GS te bewerkstelligen dat de laatste fase van het zogenaamde Kolibri-project, de sneltram tussen Groningen en Assen, wordt opgenomen in MIRT vanaf 2020, dan wel anderszins te onderzoeken of het laatste gedeelte van Kolibri-project op een andere wijze kan worden gefinancierd naast het RSP, en Provinciale Staten in het najaar van 2008 hierover te berichten.		
M5 CU CDA PvdA VVD	23-04-2008 (PS)	PS verzoeken GS Staatsbosbeheer expliciet te wijzen op haar verantwoordelijkheid om in deze omstandigheden medewerking te verlenen aan de totstandkoming van de uitbreiding van de zandwinning Gasselterveld, met gebruikmaking van de beschikbare middelen om dit te realiseren.		
M1 CDA VVD PvdA GL	04-06-2008 (PS)	GS wordt verzocht om inzake de ombouw van de keersluis te Zwartsluis in een schutsluis te bevorderen dat de regionale partijen met het rijk een oplossing vinden voor de financiering van de meerkosten van de voorkeursvariant. Provinciale staten zullen via hun fracties in de Tweede Kamer bevorderen dat de in het MIRT geraamde € 42 miljoen wordt aangewend voor deze variant.		
M6 PvdA	25-06-2008 (PS)	PS verzoeken GS om een financiële regeling in te stellen die het voor een grotere groep woningbezitters mogelijk maakt energiebesparende maatregelen te treffen.		
M8 SP	25-06-2008 (PS)	PS dragen GS op om: <ul style="list-style-type: none"> - te onderzoeken of er mogelijkheden zijn om in het najaar van 2008 versneld te starten met projectpartijen, waaronder LTO-Noord, met de combinatie van asbestverwijdering en stimulering van zonne-energie; - het onderzoek te verbreden naar andere sectoren; - bij de begroting te komen met een planopzet en een financieringsvoorstel. 		
M23 CU	25-06-2008 (PS)	PS verzoeken GS om op het gebied van mitigatie financiële instrumenten in te zetten, waarbij initiatieven vanuit de markt een extra stimulans krijgen en anderen worden verleid goede prestaties te leveren.		

Speech Bollenboos Provincie

De uitkomsten van het stimuleringsbeleid geven een te positief beeld over de bereikte resultaten in de proef met minder schadelijke en deels biologische middelen in de lelieteelt. De gewenste reductie van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen tot 90%, zoals aangegeven in het landelijk vastgestelde 'convenant gewasbescherming' is niet bereikt.

De overheid heeft dit streven politiek ondersteund. Drenthe is daarin goed bezig geweest en nu is het noodzaak het plan 'Duurzame Bollenteelt' te continueren.

Bollenboos wil met haar reactie bewerkstelligen dat er door u niet alleen over de brief van de gedeputeerde Munniksma aan de Gedeputeerde Staten wordt gesproken, maar juist over het rapport dat de inhoud voor deze brief heeft geleverd.

Er is door de provincie geïnvesteerd in een driejarig experiment voor het verduurzamen van de lelieteelt in samenwerking met de sector, de waterschappen en de milieufederatie. De resultaten zijn gemonitord en beschreven en daarover dreigt nu geen serieuze verantwoording over te worden afgelegd. De resultaten worden niet kritisch tegen het licht gehouden.

Bollenboos vindt dat kritiek wel op zijn plaats is, onze voornaamste punten zijn:

1. De gemelde afname milieubelasting met 76% is discutabel en volgens ons onjuist;

- De resultaten van de huidige reductie zijn voor 88% te danken aan een verandering in de middelenkeuze binnen de kaders en binnen het tijdsbestek van het onderzoek. Er is echter helaas geen enkele garantie dat dit middelengebruik wordt voortgezet.
- De andere 12% is verkregen door een herbeoordeling van de milieubelastingpunten door het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM). Deze 12% is dus niet toe te schrijven aan de veranderende teeltmethodes door de deelnemers aan het project. Verandering van definities is een gemakkelijke manier om milieuwinst te claimen.

2. Significante bijdragen aan milieubelasting zijn buiten het onderzoek gehouden;

- De toepassing van ontsmetting d.m.v. Tagetes (afrikaantjes) is een belangrijke doorbraak. Binnen de kaders van het onderzoek is hier echter nog maar minimaal gebruik van gemaakt en ook hiervoor geldt dat er geen garantie is dat hiermee wordt doorgegaan. *Wij hebben dit jaar bij onze tellingen nog geen enkel perceel in Westerveld aangetroffen waar natte grondontsmetting is vervangen door Afrikaantjes. Hoezo milieuwinst?*
- Niet alle gebruikte bestrijdingsmiddelen zijn meegenomen in het onderzoek. Bijvoorbeeld het middel Monam wordt wel gebruikt, maar staat niet genoemd in het rapport. Ook de middelen die worden gebruikt bij het bolontsmetten, vervuiling van spoelgrond en spoelwater zijn niet meegenomen.

3. De gepresenteerde resultaten zijn vanuit wetenschappelijke oogpunt onbetrouwbaar

- De metingen en rapportage zijn niet door een onafhankelijke partij uitgevoerd of getoetst. HLB is een commercieel bedrijf met een groot belang bij de teeltsector en de LTO. HLB heeft zowel de begeleiding (consultancy) als de beoordeling en rapportage (accountancy) van het gehele plan uitgevoerd. We kunnen niet anders concluderen dat er sprake is van een sterke verwevenheid van belangen.
- De meetmethode is gedurende het onderzoek gewijzigd. De methode van data verzameling is essentieel, maar is gedurende het onderzoek niet consistent geweest. Het aantal percelen varieert en de betrouwbaarheid van de dataverzameling is discutabel, aangezien de telers zelf hun gebruikte middelen hebben geregistreerd en de cijfers ingediend.

De Stichting Bollenboos onderschrijft dan ook de vervolgaanbevelingen uit de rapportage:

- **jaarlijkse monitoring + teeltbegeleiding**
Bollenboos blijft pleiten voor een duurzame lelieteelt en daarmee van voortzetting van onafhankelijke monitoring en teeltbegeleiding. We hebben door het rapport meer inzicht gekregen in welke verbeteringen mogelijk en noodzakelijk zijn, en de geplande reductie van milieubelasting is nog lang niet gehaald.
- **onderzoek naar vervanging van middelen**
Bollenboos pleit voor het blijven onderzoeken naar vervanging van middelen, aangezien er nog enkele middelen zijn, zoals tegen vuur en onkruid, die zelfs meer milieubelasting geven dan de voorgaande middelen. De doelstelling moet blijven dat er naar de inzet van andere, minder schadelijke bestrijdingsmiddelen moet gestreefd. Dit doel zal niet zonder politieke en maatschappelijke druk bewerkstelligd kunnen worden.
- **het correct berekenen van de milieubelastingpunten**
De grote hoeveelheid chemische bestrijdingsmiddelen die bij de lelieteelt worden aangewend is en blijft een grote zorg (meer dan 120 kg werkzame stof per jaar). De aantallen werkzame stoffen zijn niet zo verminderd als ons wordt voorgesteld.
In het landelijke 'voortgangsrapportage bloembollenteelt' wordt zelfs aangegeven dat de afgelopen jaren sprake is geweest van een toename van het aantal bestrijdingsmiddelen in de lelieteelt met 5%!
- **onderzoek naar introductie van verlate tagetes teelt**
- **voorgezette monitoring van de tagetes teelt.**

De voortteelt van Tagetes ter voorkoming van de natte grondontsmetting is een geslaagde aanpak. Een verdere begeleiding van de lelieteelt is gewenst aangezien van de sector zelf niet verwacht mag worden dat zij dit vervangend middel inzet.

- **geen voortzetting zonder toetsing, maar dan wel objectiever!**

Als dit het eindstation is wat betreft de uitkomsten van het Platform Duurzame Bollenteelt van de provincie, dan is het niet meer dan een schrale proeftuin geweest. Er is veel geld en inzet geleverd om te komen waar we nu staan. Maar we zijn helaas niet veel verder gekomen. De Tagetes-teelt is niet doorgezet en momenteel wordt er nog steeds bollenteelt gepleegd pal op het grondwaterwingebied!

Als we de ingeslagen weg naar een minder milieubelastende teelt niet krachtig doorzetten, is zowel het geld, als de inzet van alle betrokkenen voor niets geweest. Het is bijzonder inefficiënt en getuigt niet van verantwoord beleid als de gevonden resultaten niet structureel worden geïmplementeerd. Het is te verwachten dat de positieve resultaten grotendeels weer zullen verdwijnen.

Bollenboos pleit voor het continueren van het plan Duurzame Bollenteelt en we hopen dat de Provincie niet terugschrikt voor het verlengen van de begeleiding en toetsing van dit project.

Stichting Bollenboos

Provincie Drenthe
Statencommissie Omgevingsbeleid

Woensdag 15 oktober
14.00 uur Provinciehuis Assen, Statenzaal

Dank voor de gelegenheid kort voor uw commissie te spreken.

Mijn naam is Wouter Verhey en ik spreek hier namens de VDL Groep uit Eindhoven. VDL is de grootste Nederlandse bouwer van autobussen. Hier relatief vlakbij om de hoek, in Heerenveen, hebben wij onze fabriek waar direct en indirect 600 mensen werken en bij betrokken zijn.

Drenthe heeft een belangrijke ambitie. De ambitie om te komen tot een duurzaam openbaar vervoer.

Samen met DAF werkt VDL al jaren aan innovatief duurzaam vervoer. Zo hebben wij de gelede Phileasbus ontwikkeld, werken wij aan hybride systemen met de TU Eindhoven en rijden er een 1.800 stuks VDL Ambassador bussen, alleen al in Nederland. Dit is een uniek lichtgewicht OV busconcept, met alle comfort en door het lichte gewicht en de Euro 5 EEV motor de aller schoonste bus die op dit moment in Europa, maar ook in Drenthe, rond rijdt.

Tot zover mijn verkooppraatje.

Op uw agenda staat de statenbrief 2008-350. Als man uit de industrie wil ik u vragen niet te kiezen voor aardgas als middel, maar om te kiezen voor het voorschrijven van strenge milieunormen. Het voorschrijven van een norm zal leiden tot een duurzamer – innovatief – openbaar vervoer tegen lagere kosten.

In de ter discussie zijnde beleidsbrief gaat het om:

- Terugdringen van CO₂;
- Terugdringen van fijnstof;
- Terugdringen van Nox;

Vervolgens wordt aangegeven dat de doorbraak van groen gas stagneert en dat daarom de overheid een rol moet spelen en zelf het gas en de daarbij behorende installaties moet aanschaffen. De reden dat de

introductie van gas, waar het gaat als brandstof voor voertuigen stagneert, is duidelijk om drie redenen:

1. De hoeveelheid energie uit aardgas is ongeveer 60% van dat van diesel;
2. Door de zware tanks die nodig zijn voor het gas wordt de bus zwaarder;
3. Metingen tonen aan dat je 2x zoveel energie nodig hebt voor dezelfde kilometer. Bedenk dat 1 m³ aardgas gelijk staat aan 1 liter diesel.

Aardgas blijkt dus geen efficiënte brandstof te zijn voor voertuigen. Is dit nu mijn eigen wijsheid? Nee. Ik put hierbij uit het onderzoeksrapport van Goudappel Coffeng. Voor de provincie Overijssel komt WT Consultancy met betrekking tot hetzelfde thema tot een aantal duidelijke conclusies:

1. Naast aardgasbussen zijn tenminste even zo schone dieselbussen (EEV) beschikbaar op de markt;
2. Op slechts 1 van de 4 onderzochte locaties (Stationsweg Zwolle) is met aardgasbussen een licht betere NO₂ emissie te behalen; de effecten op de overige locaties zijn verwaarloosbaar;
3. De CO₂ emissie van een EEV aardgasbus is veel hoger dan die van een (lichtgewicht) EEV dieselbus. Rond de 40% hoger!;
4. Meerkosten volledige concessie op aardgas: € 1.750.000 tot € 3.200.000 per jaar;
5. Bureau Goudappel Coffeng adviseert de inzet van EEV dieselbussen boven EEV gasbussen;
6. Inzet van bussen op Biogas is niet effectief qua kosten;
7. Geen eis voor aardgas in concessievoorwaarden, maar enkel EEV norm opnemen.

Het feit dat in een begroting een budget is opgenomen voor de introductie van groen gas kan niet een zwaarwegend argument zijn. Immers, kiest u voor diesel EEV dan heeft u vele miljoenen beschikbaar voor andere groen gasprojecten waarbij de werkgelegenheid voor zeker 300 man voor uw gasprojecten een bijkomend voordeel is.

Natuurlijk realiseer ik mij dat deze informatie op een laat moment komt, maar gezien het belang van het onderwerp en de hoge extra kosten verzoek ik u aan GS te vragen tot een heroverweging van haar beleid en aan te geven welke schonere (en goedkopere) alternatieven er zijn. Met een keuze voor normen kan de provincie Drente in één keer de meest

duurzame en innovatieve provincie worden, waar het gaat om schoon en duurzaam OV en introductie van groen gas initiatieven.

Graag nodig ik u allen uit voor een werkbezoek aan onze productie-locatie VDL Berkhof in Heerenveen, om nog wat uitgebreider over dit thema met u van gedachten te wisselen. Daarnaast maak ik u nog attent op het morgen in Amersfoort te houden congres "Norm als Middel".

Wouter Verhey
salesmanager openbaar vervoer Nederland

w.verhey@vdlbuscoach.com
mobiel 0621 891022

VDL Bus & Coach Nederland bv
De Vest 7
5555 XL VALKENSWAARD
Telefoon: 040-208 4400
Telefax: 040-208 4499

www.vdlbuscoach.com